

**ПРОГРАМ ПОДРШКЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ
ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОЛИТИКЕ
И ПОЛИТИКЕ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА
ЗА ПОДРУЧЈЕ ТЕРИТОРИЈЕ ГРАДА ЧАЧКА
ЗА 2019. ГОДИНУ**

**I. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ И ТАБЕЛАРНИ
ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА**

Анализа постојећег стања

Географске и административне карактеристике: Град Чачак се налази у средишњем делу централне Србије, у Моравичком округу, између општина Горњи Милановац на северу, Пожеге на западу, Лучана на југозападу, града Краљева и општине Кнић на истоку. Територија града Чачка захвата географски простор од $20^{\circ} 7' 15''$ до $20^{\circ} 38' 30''$ источне географске дужине и од $43^{\circ} 44'$ до $44^{\circ} 00' 30''$ северне географске ширине. Смештена је највећим делом у западном Поморављу, које чини спону између Шумадије на северу и унутрашњих Динарида на југу. Град има повољан саобраћајно-географски положај где се укрштају саобраћајнице које повезују западно Поморавље са западном Србијом и великим Поморављем и саобраћајница која од Београда преко Чачка, Пожеге, Ужица и Златибора повезује овај геопростор са црногорским приморјем. Територијом града пролази пруга Пожега-Сталаћ која спаја важне железничке правце: Београд-Софија и Београд-Бар. Територија града Чачка заузима површину од 636 km^2 , од чега је пољопривредно земљиште 44.060 ha . У граду се налази 58 насељених места. Просечна густина насељености територије града Чачка је 180 st/km . Густина насељености опада у свим сеоским насељима, а условљена је демографским и економским чиниоцима.

Природни услови и животна средина: Карактеристике рељефа; Територија града Чачка захвата географски простор од 204 до 985 метара

надморске висине и може се поделити на: 1. Чачанску котлину са надморском висином од 200 до 300 метара и она представља морфолошку целину; 2. Брежуљкасто - брдски предео са надморском висином од 300 до 500 метара; 3. Планински предео од 500 до 985 метара. Чачанска котлина у морфолошком смислу представља тектонску потолину формирану у олигоцену спуштањем два уздужна раседа. Брежуљкасто - брдски део се простире око котлине. Територија града оивичена је планинским пределом. Са јужне стране је планински венац Јелице а на западу се налазе планине Овчар и Каблар. Смештена је највећим делом у западном Поморављу, које чини спону између Шумадије на северу и унутрашњих Динарида на југу. Педолошке карактеристике; Педолошки састав земљишта на територија града Чачка је разноврсан, јер се на краћем растојању налази читав мозаик типова земљишта, које је настало под утицајем рељефа, климе, биљног и животињског света. Алувијална земљишта, иловаста алувијум и песковити алувијум заступљена су у равничарском делу у чачанској котлини поред Западне Мораве, доњег тока Каменице и поред Бресничке реке. Иловаста алувијум је распрострањен на простору који представља најплоднији део Чачанске котлине. Песковити алувијум захвата део равничарских терена уз Западну Мораву, почев од Трбушана до Горичана. Смонице се образују у депресијама и на акумулативним тересима бивших језера где је вршено таложење финих састојака. То су брежуљкасти терени обода чачанске котлине. Параподзол - псеудоглеј је образован на зарављеним и благо таласастим облицима рељефа на надморској висини до 400 m. Гајњача је заступљена у пределу Вранића изнад појаса смонице. Гајњача плитка је заступљена у делу Жежевице и Липнице. Сироземи су генетски неразвијена земљишта. Заступљена су у брдско-планинском пределу општине. Скелетна земљишта су у пределу Каменице, Црне стене и Грујиних ливада на планини Јелици. Ова земљишта су у процесу деградације, јер распадањем подлоге ствара се велики садржај скелета, а врло мали проценат хумуса, па се могу користити за гајење воћа и винове лозе. Климатске карактеристике; У климатском погледу територија града Чачка се може поделити у две јасно изражене целине. Простори до 700 m надморске висине имају умерено континенталну климу а изнад ове надморске висине је субпланинска клима. Средња годишња температура је $10,47^{\circ}\text{C}$. Најхладнији месец је јануар са средњом температуром ваздуха $1,2^{\circ}\text{C}$. Најтоплији месец је јул са средњом температуром ваздуха 21°C . Годишња амплитуда $22,2^{\circ}\text{C}$. Средња вегетациона температура је 16°C , што је изразито

повољно за развој пољопривреде. Територија града Чачка није изложена јаким ветровима. Ветрови долазе са севера и североистока, ређе са запада јер је окружена планинама. Најчешћи ветар је северозападни, а најређи североисточни. Најветровитији је месец март. Влажност ваздуха је умерена, и средња годишња вредност је 80,7%, најнижа је за август 70,5%, а у децембру је највиша и достиже вредност 91,4%. Облачност на подручју Чачка има просечну вредност 6,0 десетина неба на годишњем нивоу са минимумом за август 4,1 а максимумом за децембар 7,9 десетина неба. Средња годишња количина падавина износи 669 mm воденог талога. Најкишовити месец је мај са са просечном количином падавина од 88.6 mm воденог талога. Хидрографске карактеристике Чачка су следеће: Подземне воде се на територији града Чачка јављају најчешће на додиру стена различите старости, поред Западне Мораве су на дубини 2-5m а на подручјима изнад 300 m надморске висине и до 30 метара до које дубине су копани бунари. Од термо-минералних извора на триторији града Чачка познате су Овчар Бања, Бања Горња Трепча и Слатинска Бања. Од речних токова су доминантне транзитне воде: Западна Морава са средњим годишњим протоком 98m³/s, Каменица са средњим годишњим протоком 1,5m³/s, Чемерница и Дичина. Од водних токова присутно је и 24 км примарног вештачког канала за наводњавање. На реци Западној Морави изграђене су четири бране и формирана вештачка језера: Овчарско-кабларско језеро, језеро Међувршје, језеро Парменац и језеро у спортско рекреационом центру Младост (градска плажа). Биодиверзитет; Проучавање биолошке разноврсности појединачних региона представља полазну основу његовог очувања, заштите и рационалног коришћења. Процену стања разноврсности биљних и животињских врста тешко је извршити јер не постоје одговарајући подаци. Међутим, иако представља фабрику природе од непроцењивог значаја за опстанак човека, биодиверзитет је данас изложен негативним, антропогено условљеним променама. Биолошки ресурси су до сада углавном једносмерно искоришћавани, па су данас многе генетске комбинације неповратно изгубљене, врсте ишчезле а одређени екосистеми остали без могућности обнове. Главне опасности и проблеми заштите животињских врста огледају се у деградацији или уништавању станишта на делу подручја у близини насеља (каменоломи, мрежа путева и др.) лов, криволов, примена пестицида, одлагање отпада и стварање дивљих депонија и друго. Преко 60% површине се користи за разне пољопривредне активности тако да је флора и фауна условљена гајеним културама и

животињам. Слободна површина је 158 км² и то су углавном континенталне листопадне шуме са пропланцима са добром травнатом покривеношћу. Од шумског дрвећа преовлађују: храст, граб, буква, јасен, јасика, липа, топола итд. Четинари су унети на обронке Овчара, Каблара, и Јељена вештачким пошумавањем. Град Чачак располаже са 9.907 хектара приватних шума које су изданацке очуване шуме и 4.918,23 хектара шума у државном власништву, од тога 153,20 хектара су високе шуме (100% букова шума), 3.226,97 хектара су изданацке шуме лишћари (55% букова шума и 45% мешовита храстова шума), 958,32 хектара вештачки подсађене шуме (четинари - црни бор) и 597,74 хектара шикаре и шибљаци (девастиране шуме лошег квалитета). Шикаре и шибљаци захватају 13% укупне шумске површине у државној својини. Годишња експлоатација је просечно 7.867 метара кубних дрвне запремине, а по просечној вредности од 1.800,00 динара за кубни метар, што значи да годишња вредност посечене дрвне запремине износи 14.160.000,00 динара. Пожар у 2012. години у селима Горња Горевица и Милићевци захватио је шумску површину од 670 хектара и то 421 хектар шуме у државној својини и 249 хектара приватног шумског земљишта. Санацијом пожаришта у току, 2012. и 2013. године пошумљено је 116 хектара пожаришта садницама црног и белог бора. У плану је да се до 2017. године изврши целокупно пошумљавање пожаром захваћене површине. Пошумљавање у приватном поседу се врши годишње просечно на око 5 хектара и пошумљавају се голети и пашњаци. Осим изразите фрагментације животних станишта изазване пољопривредним активностима, шуме и други екосистеми су додатно фрагментирани густом саобраћајном инфраструктуром и другим видовима експлоатације и утицаја. Од високе дивљачи заступљена је срна и дивља свиња а најмасовнији ниски сисари су: зец, лисица, твор, јазавац итд. Изразито је развијена херпето-фауна поготово у кршевитом делу Овчарско кабларске клисуре. Ова клисура се такође сматра орнитолошким парком.

Стање и трендови у руралном подручју

Демографске карактеристике и трендови: Према резултатима пописа из 2011. године на територији града Чачка од укупно 115.337 становника, има 55.995 становника мушког пола и 59.342 становника женског пола. У поређењу са подацима из пописа из 2002. године број становника на територији града Чачка је смањен и то већим делом у сеоским насељима, те су демографски трендови посебно у

руралним подручјима све неповољнији. Територија града Чачка захвата простор од 636 км². Становништво је распоређено у 58 насеља. Густина насељености опада у свим сеоским насељима изузев приградским, а варијације међу њима условљене су природно – географским, демографским и економским чиниоцима. Разлике у броју и кретању становништва условиле су већу концентracију становништва у граду, а мању концентracију становништва у сеоском подручју. У посматраном периоду од 2002. године до 2011. године постоји тенденција опадања природног прираштаја становника, што је такође више изражено у сеоској средини. Биолошка репродукција становништва на сеоском подручју дошла је у фазу опадања због одласка младих у град, због чега је сеоско подручје захватила депопулација. Процес депопулације на територији града Чачка јавља се као резултат природног прираштаја, иселјавања млађег становништва (посебно са сеоског подручја) и високог индекса старења на сеоском подручју. Према подацима из последњег пописа становништва на подручју града Чачка број становника у руралним подручјима је 42.006 или 36,50% у укупном становништву. Миграциона кретања, нарочито после 1945. године, била су јако изражена, а насељавање територије града Чачка је вршено становништвом из пасивних крајева и даље околине. Према подацима из пописа становништва, до 1991 године усељавање је вршено трајно, уз варирање броја усељених становника. У структури усељених лица доминантну улогу имале су жене чије је усељавање уследило због запослења или удаје, што је имало за последицу смањен број бракова на сеоском подручју. Од 1991. године због познатих друштвено политичких промена повећава се број усељених лица било да се задржавају привремено или трајно. Старосна структура становништва града Чачка, по наведеним старосним групама у 2002. и 2011. години дата је у табели 1. Од 2002. године до 2011. године, број становника на територији града Чачка се смањио за 1735 становника. Једна од кључних демографских карактеристика града Чачка је и све неповољнија старосна структура. Промена старосне структуре у периоду 2002-2011. године, указују на наставак процеса пада учешћа младих, уз истовремено повећање удела старих лица. Образовна структура становништва може се сагледати кроз два основна показатеља садржана у писмености и школској спреми. Према попису из 2002. године, за становништво старо 15 и више година, од укупно 99.333 становника без школске спреме је 4.116 становника, непотпуно основно образовање има 14.488 становника, основно образовање има

22.856 становника, средње образовање има 4.6547 становника, више образовање 4.448 становника, високо образовање има 5.908 становника и непозната је образовна структура за 970 становника. Према попису из 2011. године, за становништво старо 15 и више година, од укупно 99.132 становника без школске спреме је 1.829 становника, непотпуно основно образовање има 9.609 становника, основно образовање има 19.143 становника, средње образовање има 53.543 становника, више образовање 5.437 становника, високо образовање има 9.386 становника и непозната је образовна структура за 185 становника. Ако се направи поређење са подацима из последња два пописа становништва може се закључити да се смањује број неписмених лица, чему је допринело обавезно основно образовање. У образовној структури најзаступљенија су лица са средњом стручном спремом. Раст удела лица са завршеним средњошколским образовањем одвијао се на рачун смањења удела учешћа лица са нижим образовањем. Међутим сеоско становништво се одликује скромним знањем што је један од фактора ниског предузетничког потенцијала руралних становника. Последњих деценија на територији града Чачка, као и већини општина у Србији, присутно је смањење броја пољопривредног становништва. Томе су допринеле промене у структури делатности на подручју општине. Повећање броја запослених у секундарним делатностима извршено је преливањем радне снаге из примарних делатности, што се негативно одразило на рурални простор. Исељавање младог - радно способног становништва из сеоских насеља довело је до неповољне старосне структуре укупног пољопривредног становништва и старења снаге у пољопривреди.

Табела 1. Старосна структура становништва ЈЛС-Града Чачка

Године	2002	%	2011	%
0-19	25.832	22,07	22.477	19,49
20-39	30.456	26,01	29.913	25,94
40-59	33.556	28,66	34.141	29,60
60 и више	26.657	22,77	28.806	24,97
непознато	571	0,49	/	/
Укупно:	117072	100,00	115337	100,00

Диверзификација руралне економије: Стање руралне економије могуће је посматрати на основу посматрања

различитих аспеката тржишта рада и прихода сеоских домаћинстава. Кретање основних индикатора тржишта рада (стопе незапослености, запослености и активности) показује да посматрано на републичком нивоу нема значајнијих разлика током последње деценије на релацији урбано, односно рурално. Рурална популација радног узраста има више стопе активности и запослености, јер руралне средине пружају већу могућност запошљавања од ниже образованих лица. Структура запослености сеоског становништва по секторима динамично се мењала током последњих година. Запосленост у пољопривреди има и даље високо место у поређењу са другим секторима и креће се у интервалу 43-50%. Тек сваки четврти односно пети стано-вник сеоских насеља ради у индустрији, и све их је мање. С друге стране, сеоско становни-штво све је више запослено у терцијарном сектору где постоји већа стабилност у делатностима овог сектора, али где постоји и раст запослених (сектор јавне админи-страције, образовања и комуналних услуга). Приходи сеоских домаћинстава највећим делом (35-42%) потичу од прихода из радног односа (редовног и додатног), а одмах потом следи учешће пензија (око 30% у 2012. години). Из тога се може извести закључак да су приходи који се остварују од пољопривреде ниски у односу на зараде из других сектора, што је јасан индикатор ниске продуктивности сектора. Приходи сеоских домаћинстава у великој мери потичу из радног односа и учешћа пензија. Родне неједнакости у домену економске партиципације су веома изражене међу руралном популацијом. Међу женама је мање учешће активних лица, мање запослених и мање оних које раде ван пољопривреде, него међу мушкарцима. Поред жена, млади на селу се такође суочавају са великим ризицима од искључености са тржишта рада. Важан приоритет за рурални развој јесте обнова и развој руралне инфраструктуре (путеви, водоснабдевање, канализација, електрична енергија, информационе и телекомуникационе услуге итд.). Пољопривреда као примарна делатност није у довољној мери успела да искористи постојеће привредне потенцијале за организацију производње. Природне услове нису увек пратили одређени друштвено

економски чиниоци, а пре свега сигурност у пласману готових производа. Стварање стимулативног амбијента од стране државе за развој малих и средњих предузећа и предузетништва у руралним подручјима доприноси диверзификацији руралне економије и задржавању младих људи на селу у пољопривреди и непољопривредним занимањима. Програми које је могуће реализовати у руралним подручјима треба да подстичу младе људе да живе и раде на сеоском подручју ради чега је потребно створити стимулативни амбијент за развој малих и средњих предузећа и предузетништва у руралним подручјима (пореске олакшице, субвенције, кредити под повољним условима и друго). Поред конвенционалне пољопривреде, снажан допринос развоју руралних подручја може дати органска пољопривреда, те је потребно у наредном периоду стварањем стимулативног амбијента инвестирати у ову област и подстицати производњу специфичних производа и генетски немодификованих производа. Обезбеђивању алтернативних извора прихода за сеоска домаћинства, диверзификацији руралне економије, смањењу незапослености, оживљавању и развоју села доприноси и развој руралног туризма. Развој руралног туризма је један од економских, друштвених и еколошких приоритета за руралну област подручја града Чачка. Рурални туризам је на подручју града Чачка тек почео да се развија иако постоје завидни туристички потенцијали као што су: природно, културно-историјско наслеђе, гастрономија, манифестације, гостољубивост становништва и сл. Сеоски туризам интегрише туризам, пољопривреду и друге секторе привреде те је неопходно улагање у руралну и туристичку инфраструктуру, изградњу смештајних капацитета, спровођење едукације кадрова у руралном туризму, промовисање сеоског туризма, организовање манифестација, уз продају специфичних производа конкретног подручја (храна, пиће, сувенири итд.), прилагођавање туристичке понуде захтевима савремених туриста, подстицање жена које живе у руралним подручјима да се активније укључе у рурални туризам (стари занати и ручна радиност). Туризам је један од страте-шких праваца развоја града Чачка. Подручје града

Чачка са Овчарско-Кабларском клису-ром и бањама Горња Тречча, Овчар Бања и Слатинска Бања, богато је природним лепотама сеоског подручја и споменичким наслеђем. Туристичка понуда Чачанског краја је хетерогена захваљујући различитим видовима туризма који су развијени на овом подручју. Заступљени су здравствени, верски, транзитни и ловни туризам. Археолошке туристичке вредности потичу из праисторијског и римског доба: Илирске кнежевске хумке у Атеници, Римске терме у Чачку, Градина на планини Јелици, средњевековни споменици на територији града Чачка итд. На сеоском подручју традиционално се организују културно-забавне манифестације. Сабор фрулаша Србије у Прислоници, који се одржава од 1988. године. Манифестација има за циљ неговање изворне народне културе, обичаја и музичке традиције које су у новије време употпуњене и осмишљеним садржајима из народне радиности, а своје радове излажу плетиле, везиле, ткаље и домаћице. „Купусијада“ у Мрчајевцима је манифестација припремања купуса у земљаном лонцу обogaћена културно - уметничким садржајима и излагање ручних радова, пољопривредних производа и опреме. „Плодови Западног поморавља“ у Заблаћу је такође постала традици-онална манифестација којом се приступило организовању привредне изложбе, пољопривредне берзе, такмичењу у припремању јела, а што је пропраћено и културно-уметничким програмом. Постало је традиционално и окупљање у Миоковцима на мани-фестацији „Дани миоковачке кајсије“, а поред наведених, одржавају се и „Шумадијска краљица“ у Горњој Тречи, „Ивандањски котлић“ у Доњој Тречи и „Пасуљијада“ у Љубићу. Кроз туристичку понуду и поменуте манифетације тежи се и афирмацији старих заната.

Рурална инфраструктура:

Водоснабдевање руралних области града Чачка, обавља се преко ЈКП „Водовод“ и ЈКП „Моравац“. Укупна дужина мреже водоснабдевања преко ЈКП „Водовод“ је 418,5 км а у руралном делу је око 200 км и на њој се налази 4.375 прикључака. Укупна дужина мреже водоснабдевања преко ЈКП

„Моравац“ је око 280 км, и на њој се налази 2.637 прикључака. Поштански саобраћај; Од 15 јединица поштанске мреже 9 се налази у насељима која припадају руралном подручју и не планира се отварање нових корпоративних пошта. Број становника који се опслужују сваког радног дана је 21.809, број становника који се опслужују најмање два пута недељно је 32.567, а број сеоског становништва које се опслужују најмање једном недељно је 11.013. Мобилна телефонија и интернет; Услуге мобилне телефоније и мобилног интернета пружају три компаније: „Телеком“ Србија, „ВИП“ и „Теленор“. Када је у питању „Телеком“, на руралном подручју града Чачка изграђени су, планирани или је градња у току ИПАН и МИПАН уређаји чија је максимална дужина претплатничке петље за око 60-80% корисника испод 1100 метара, што омогућава такође примену ВДСЛ технологије. У руралним подручјима изграђене су и бежичне приступне мреже у ЦДМА и ЦЛЛ технологији. На целом подручју града Чачка је укупно инсталисан капацитет од око 73.000 телефонских прикључака и од око 21.000 интернет портова. Саобраћајна инфраструктура; Путна инфраструктура је укупне дужине од 1.200 км до 1.300 км, од чега су око 700 км некатегорисани путеви, око 250 км атарски путеви и око 350 км локални путеви. Социјална инфраструктура; На руралном подручју града Чачка има 40 месних заједница које имају своје просторије и у њима 29 месних канцеларија са просторијама, 10 основних школа, 20 цркава и 9 манастира, 15 амбуланти са сталним и повременим медицинским особљем, 26 домова културе (3 нису у функцији), 4 библиотеке, 6 вртића и 3 предшколске установе при школи, две станице муп-а, 43 производна објекта, 9 поштанских објекта, једна банка, 10 ветеринарских амбуланти, једна аутобуска станица и 8 железничких станица, две зелене и једна сточна пијаца, 116 гробаља, 6 земљорадничких задруга (две нису у функцији), два природна лечилишта, 6 бензинских пумпи, 25 објекта за спорт и рекреацију, један хиподром, један аеродром.

Показатељи развоја пољопривреде

Пољопривредно земљиште: Површина расположивог пољопривредног земљишта на територији града Чачка износи 44.205 ха. За пољопривредну производњу користи се 29.380 ха. Карактеристика пољо-привредног земљишта на подручју града Чачка је постојање великог броја малих парцела које су и расцепкане. Просечно коришћено пољопривредно земљиште по пољопривредном газдинству износи 2,81 хектар. Земљишта прве зоне имају највеће производне способности. Овде се ради, углавном, о дубоким и богатим земљиштима, која су погодна за разноврсну и рентабилну биљну производњу. Од важнијих типова земљишта који се срећу у овој зони најзаступљеније су смонице (вертисоли), затим алувијална земљишта (флувисоли) и псеудоглеј, а само на малим површинама (испод планине Јелица у селу Жевица) је гајњача (еутрични камбисол). Земљишта друге зоне имају задовољавајућа производна својства, али доста слабија у односу на прву, најчешће због две групе основних разлога: -деловања процеса ерозије, -мањих могућности за наводњавање. Овде се ради, углавном, о различитим подтипovima смонице. На релативно малим површинама заступљене су и деградирани гајњаче и псеудоглеј. У трећој зони подручја, односно обода чачанске котлине заступљена су углавном недовољно развијена и плитка земљишта, различите типске припадности. Земљишта ове зоне су у великој мери изложена разноврсним процесима ерозије, као и другим облицима деградације. Према категоријама пољопривредног земљишта заступљене су: оранице и баште 16.056 ха, ливаде и пашњаци 8.685 ха, воћњаци 4.168 ха, виногради 26 ха, расадници 25 ха, оку-ћнице и остало 26 ха. На територији града Чачка наводњава се 2.900 ха од чега су 2.374 ха оранице и баште, 502 ха воћњаци, 1 ха виногради, 18 ха ливаде и пашњаци и 5 ха остали засади. Површине државног пољопривредног земљишта које се могу дати у закуп на територији града Чачка износе 255.86,17 хектара од чега је под закупом 64.85 хектара а 76.59,67 хектара је дато на бесплатно коришћење Институту за воћарство. Пољопривредно земљиште дато у закуп користи се за производњу ратарског и крмног биља

Вишегодишњи засади: Чачак је смештен у западно-моравској котлини са брдско-планинским залеђем. До 700 м.н.в. клима је блага умерено – континентална, а преко ове висине субпланинска. Лета су умерено топла, зиме умерено хладне а јесени топлије од пролећа. Средња годишња температура је 10,47°C. Годишња количина падавина износи 669 mm и највише се излучује у облику кише, највише у

мају (88,6mm) а најмање у фебруару и марту (40mm). Снег се јавља обично у јануару и фебруару и максималне је висине 70cm у трајању од 27 дана. Град се у просеку јавља 12 дана у току године а магла 25 дана (највише у октобру, 4,6 дана). Влажност ваздуха је умерена, просечно 80,7%. Сунчаних сати у току године је 2000, највише у јулу и августу, најмање у децембру и јануару. Ветрови су најчешће северни, просечне брзине 1,3 m/s и северозападни брзине 4,1 m/s и не утичу битније на временске прилике. Педолошки састав на територији града је веома разноврстан. Највише су заступљена алувијална земљишта, смонице (доста еродирани смонице), гајњаче и параподзоли. Према подацима пописа пољопривреде из 2012. године воћњаци се у чачанском крају простиру на 4178 хектара. Највише гајена воћна врста у чачанском крају је шљива са око 690.000 стабала (1.956 хектара). Мало иза шљиве је јабука са око 656.000 стабала (831 хектар). На трећем месту је крушка са 205.000 стабала (287 хектара), на четвртм кајсија са око 187.000 стабала (549 хектара), док је број стабала трешње (126 хектара), брескве (59 хектара) и вишње (57 ха) мањи и креће се од 25-50.000 стабала, док су орах (106 ха), дуња (око 25 хектара) и лешник (18 ха) најмање гајени, јагода, малина, купина се гаји на око 164 хектара. Чачански крај поседује велики потенцијал по питању воћарских сировина и стога се може констатовати да је чачански крај воћарски крај. Реални и оствариви годишњи приноси су око 30.000 тона плодова шљиве, 12.000 тона плодова јабуке, 7.000 тона плодова кајсије, 3.000 тона плодова крушке, 1.000 тона плодова брескве, 1.000 тона плодова трешње и око 500 тона плодова вишње. Производња кајсије у чачанском крају представља 17% производње кајсије у Србији, шљиве, јабуке и крушке 4-6%. Јасно су издиференцирани локалитети за гајење одређених воћарских култура, што представља први корак ка рејонизацији. Полазећи од податка да се сваки шести килограм кајсије у Србији произведе у уском подручју на северозападу Чачка, може се размишљати о озбиљнијем ангажовању на формирању препознатљивог бренда. Велики проблем представља уситњеност поседа и екстензивна производња (са изузетком јабуке и кајсије). Укупна површина под воћњацима је 4.168 ха од чега су плантажни 2.727 ха. Производња је сконцентрисана у брежуљкасто – брдском крају (н.в. 300 – 600 м), па је један од главних проблема интензивирања воћарске производње недостатак воде за наводњавање. Такође постоји и велики проблем са честом појавом града на овим теренима.

Сточни фонд: Повољни услови за гајење крупне стоке су у долинама, а брдско-планински предели су погодни за развој овчарства и козарства. Остали видови производње (свињарство, живинарство, тов јунади) заступљени су у мањем обиму. Због негативних промена у пољопривреди и сточарству које су се десиле у протеклом периоду (пад куповне моћи, смањење домаћег и губитак иностраног тржишта), породична газдинствима остала су релативно неразвијена, тржишно недовољно усмерена, са традиционалним технологијама. Савремени робни произвођачи се јављају у малом броју и њихов развој је доста успорен. Сточни фонд Града Чачка по подацима из пописа пољопривреде из 2012. године чини 13.796 говеда, 39.430 свиња, 30.172 оваца, 2667 коза, 225.839 кокошака, 4.436 остале живине, 407 коња и 8.773 кошница пчела. Сточарска производња се наслања на производњу пшенице, кукуруза, луцерке, детелине и испаше на ливадама и пашњацима. Сточарска производња у односу на пратећу производњу сточне хране је самодовољна само у погледу кабасте хране (луцерка, детелина), док је у погледу потрошње житарица у добром делу зависна од производње у другим крајевима. Неискоришћени потенцијал за развој овчарства и козарства лежи у великом делу због некоришћења пашњачких површина у вишим пределима. Сточарство уназад пар година се постепено опоравља, модернизује и повећава квалитет. Виши степен раста је присутан у производњи млека, у односу на друге видове производње. На подручју града преовлађује гајење домаћег шареног говечета у типу сименталца са око 80%, говеда холштајн расе су 18%, а примитивне расе и мелези са 2%. Производне спосо-бности грла су различите. Просечна количина млека у лактацији по крави је код холштајн фризијске расе 6.476 кг, а код сименталске расе 4.753 кг. У производњи млека, мали број фармера остварује високу производњу по грлу, док већина газдинстава задовољава егзистенцијалне потребе породице овом производњом. Стандардним товом говеда (400–600 кг) бави се мали број газдинстава. У већини случајева, пољопривредна домаћинства продају телад масе 150–200 кг. На територији града Чачка нема великих газдинстава специјализованих за овчарство и козарство. Највећа стада имају око 150-180 оваца. Целокупни систем производње заснива се на традиционалном узгоју. У овчарству преовлађују мелези праменке и сјеничког соја, који су заступљени са 80%, а 10 % је винтемберг. Интензивно свињарство и живинарство су развијени у деловима у којима постоји обимна производња житарица, првенствено кукуруза. Према подацим из пописа

пољопривреде из 2012. године узгојем свиња се бави 5.806 пољопривредних газдинстава. Број газдинстава са савременим свињарским и живинарским фармама је мали. Највећа живинарска газдинства имају јата са преко 500 грла живине и таквих је пет, док шест газдинстава има од 1000 до 3.000 грла живине. Производња јаја и бројлера заснива се на хибридима лаког и тешког типа. Производња живинског меса високо је зависна од увоза хибрида, протеинске хране, адитива и лекова. Производи се углавном пласирају на локалним пијацама, кланицама и месарама. Најзаступљеније расе свиња су шведски ландрас и велики јоркшир. У мањем броју присутни су холандски, немачки и белгијски ландрас као и дурок и пиетрен. Тренд раста броја кошница у периоду од 2002. до 2012. године је значајан и карактеристичан је за шири регион, па чак и за национални ниво. Величина производње, али пре свега квалитет су конкурентни и на ширем тржишту па је у 2013. години произведено око 90 тона меда. Добро организовани произвођачи који су у удружењу које са чланством ради на прихватању добре пчеларске праксе, доприносе да се мед стандардизује и пласира и кроз веће извознике и дистрибутере. У пчеларењу су заступљена оба система и стационарни и селидбени, а највише је заступљена багремова паша. Просечан принос меда по кошници креће се око 15 кг по кошници годишње. По попису пољопривреде, 2012. године на територији града Чачка се налази 8.773 пчелињих друштава. Висока незапосленост становништва и ниска почетна улагања потребна за бављење пчеларством главни су разлози за раст броја пчелињих друштава

Механизација, опрема и објекти:

Пољопривредна механизација на пољопривредним газдинствима је застарела и утиче на смањену продуктивност пољопривредне производње. Средња и мала газдинства су опремљена половном механизацијом, која је технолошки превазиђена на газдинствима земаља са развијеном пољопривредом. По статистичким подацима 95% трактора је старије од 10 година, а исто је стање и код комбајна. Пољопривредници већином користе технички мање захватне машине са релативно већом потрошњом горива и губицима при руковању (већим растуром при жетви) што додатно утиче на раст производних трошкова. Према резултатима пописа пољопривреде из 2012. године на територији града има 5.295 трактора, 387 комбајна и 19.348 прикључних машина. Заменом постојеће механизације може се повећати принос по јединици површине у односу на резултате који се

данас остварују у пољопривредној производњи. Уз подстицајна средства града Чачка од 2015. до 2017. године купљено је преко 30 нових трактора и преко 150 различитих прикључних машина. Овај број знатно је већи када би се томе придодали трактори и прикључне машине купљене уз подстицајна средства Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде. Опремљеност објеката за смештај стоке је неуједначен и зависи од степена специјализације и величине стада. Мали број пољопривредних газдинстава су током последње деценије имала значајне инвестиције у унапређењу стандарда, изградњу и проширење постојећих капацитета. Ови објекти су технички добро опремљени и испуњавају захтеве предвиђене стандардима о добробити животиња. И поред тога, управљање стајњаком и његово складиштење остаје један од кључних проблема са којим се суочава већина газдинстава. Опремљеност пољопривредних газдинстава објектима за складиштење репроматеријала и финализацију пољопривредних производа је неадекватна. Углавном се користе постојећи економски објекти и помоћни објекти на газдинству. Према резултатима пописа пољопривреде из 2012. године на територији града има 2837 пољопривредних објеката за смештај пољопривредних машина и опреме, 6.442 објекта за смештај пољопривредних производа на газдинству, 81 хладњача, 17 стакленика и 1.641 пластеник.

седам или више лица који су радно активни и стално запослени на газдинству. Сезонска радна снага; Према резултатима пописа пољопривреде из 2012. године на подручју града Чачка укупан број ангажоване сезонске радне снаге је 4.179. Укупан број чланова газдинства и стално запослених на газдинству оствари 10.140 ГРЈ од чега 11.086 чланова и стално запослених оствари мање од 25 % укупне ГРЈ, а 4.142 запослена члана газдинства и запослених на газдинству оствари 100% ГРЈ, односно 17%. То значи да 4.142 ради 225 радних дана, а 11.086 ради 56 радних дана у години. Од 24.380 који се баве пољопривредом 4.142 (17%) је 100% ангажовано на пољопривреди и они имају 41 % укупну ГРЈ, 20.238 је ангажовано 83 % и имају 59 % ГРЈ. Просечна старост чланова и стално запослених на газдинству је од 53-55 година.

[illegible]

Структура пољопривредних

газдинстава: Према подацима из пописа пољопривреде из 2012. године, укупан број пољопривредних газдинстава на подручју града Чачка је 10.437, а 10.386 пољопривредних газдинстава (99%) користи земљиште укупне површине од 29.380 ха, што је у просеку 2,8 ха. Без коришћења пољопривредног земљишта је 51 газдинство. Пољопривредна газдинства 3.045 односно 29% имају мање од 1 ха пољопривредног земљишта (то су газдинства са 3-4 члана који су радно активни и стално запослени на газдинству) 3.045 пољопривредних газдинстава користи укупно 1867 ха пољопривредног земљишта, односно једно пољопривредно газдинство користи у просеку 0.61 ха пољопривредног земљишта. Број пољопривредних газдинстава која имају 1,50 ха пољопривредног земљишта је 2.652 односно 25%. Пољопривредна газдинства 3.138 односно њих 30% користи укупну површину пољопривредног земљишта 10.659 ха што би по газдинству износило око 3,2 ха пољопривредног земљишта. Број пољопривредних газдинстава која имају 6,80 ха пољопривредног земљишта је 1.093 односно 10%. Пољопривредна газдинства 246 од-носно 2,4 % користи укупну површину пољопривредног земљишта 3.235 ха што би по једном пољопривредном газдинству износило 13,15 ха пољопривредног земљишта. Двадесет два пољопривредна газдинства односно њих 0,2% користи укупну површину пољопривредног земљишта од 555 ха, што у просеку по газдинству износи 25 ха пољопривредног земљишта. Шест пољопривредних газдинстава односно њих 0,05% укупно користе 216 ха површине пољопривредног земљишта што по газдинству износи око 36 ха. Два пољопривредна газдинства односно њих 0,02% укупно користе 159 ха површине пољопривредног земљишта што по газдинству износи 79.5 ха. Број пољопривредних газдинстава на подручју града Чачка је 10.437, а укупна површина коришћеног пољопривредног земљишта је 29.380 ха што произилази да просечно коришћена површина пољопривредног земљишта по једном газдинству 2.8 ха. Газдинства према броју условних грла; Број пољопривредних газдинства која се баве сточарством на подручју града Чачка по попису пољопривреде из 2012. године је 7.916, а укупан број условних грла је 25.446. Говедарство; Према подацима из пописа пољопривреде из 2012. године број пољо-привредних газдинстава који поседује условна грла на подручју града Чачка износи 7.916, то би значило да од укупног броја регистрованих пољопривредних газдинстава (10.437) 75% пољопривредних газдинстава поседује условна грла. Од укупног броја условних грла на подручју града (25.446) број условних гра по једном регистрованиом пољопривредном

газдинству је 3,21. Према подацима из пописа пољопривреде из 2012. године, мање од 1% регистрованих пољопривредних газдинстава има преко 10 грла говеда у свом газдинству. Свињарство; Према подацима из пописа пољопривреде из 2012. године, мање од 1% регистрованих пољопривредних газдинстава има преко 10 грла свиња у свом газдинству. На подручју града Чачка налази се мање од 1,0 % ПГ која имају више од 10 условних грла говеда или 10 грла свиња, из чега се може закључити да се ради о екстезивној производњи, односно производњи за сопствене потребе, а не за тржиште.

Структура радне снаге, запослености и прихода чланова пољопривредних газдинстава постају све разноврснији, услед чега традиционална подела на пољопривредна, мешовита и непољопривредна газдинства не даје довољно елемената за анализу низа карактеристика економије газдинства и руралне економије. Типологије пољопривредних газдинстава и њихове радне снаге морају узимати у обзир стварну расподелу укупног фонда радне снаге на газдинству, обим послова и величину производње, структуру прихода којима газдинства располажу и друге факторе који утичу на профилисање различитих модела пољопривредних газдинстава. Комплексност мерења наведених показатеља условљена је специфичностима рада у пољопривреди и на газдинству, као што су: • пољопривредна производња почива на породичним газдинствима, где чланови газдинства имају неравномерно ангажовање у пољопривредним активностима током године, рачунајући чак и стално запослене на газдинству; • многим пољопривредницима (власницима газдинстава, њиховим члановима као и сезонским и сталним радницима на газдинству) пољопривреда је повремена активност, поред које имају друге више или мање важне изворе прихода; •

пољопривреду одликује постојање сезонских радних врхова, где велики броја радника може бити ангажован за релативно кратко време; Према резултатима пописа пољопривред из 2012. године на подручју града Чачка доминирају газдинства која имају 1-2 члана, који су радно активни и стално запослени, као и газдинства која у просеку имају мање од 5 ха површине пољопривредног

земљишта. С друге стране су газдинства која имају више од 3 члана који су радно активни и стално запослени (33%) и који имају више од 5 ха површине пољопривредног земљишта.

Табела 2. Газдинства према броју условних грла

ПГ	Укупно условних грла	< 4 УГ	5-9	10-14	15-19	20-49	50-99	100-499
7916	25.446	8.966	1.095	205	75	78	14	4

Производња пољопривредних производа: Укупна површина пољопривредног земљишта на подручју града Чачка је 29.380 ха, а укупна површина обрадивог пољопривредног земљишта је 20.233 ха. Према подацима пописа пољопривреде из 2012. године на подручју града Чачка биљна производња се одвија на 16.055 ха. • 9.584 ха се налази под производњом жита што у % износи око 59 % ; • 1.465 ха налази под производњом кромпира што у % износи 9 % ; • на површини од 941 ха гаји се остало поврће што у % износи 5,58%; • на површини од 3.839 ха гаји се крмно биље што у % износи 23 %, • на површини од 226 ха, заступљене су махунарке, индустријско биље, цвеће и остали усеви што у % износи 1,40 %. Сточарска производња; Према попису пољопривреде из 2012. године на подручју града Чачка укупан број пољопривредних газдинстава (7.916) који се баве узгојем говеда, свиња оваца и коза и стоке на на испаша је: Производња код вишегодишње биљне производње одвија се на површини од 4.178 ха, • 831 ха се налази под производњом јабуке што у % износи око 19,93 % ; • 287 ха се налази под производњом крушке што у % износи око 6,9 % ; • 59 ха се налази под производњом брескве што у % износи око 1,41 % ; • 549 ха се налази под производњом кајсије што у % износи око 13,2 % ; • 57 ха се налази под производњом вишње што у % износи око 1,4% ; • 1.956 ха се налази под производњом шљиве што у % износи око 47 % ; • 106

ха се налази под производњом ораха што у % износи око 2,54 % • 18 ха се налази под производњом лешника што у % износи око 0,43 % • 87 ха се налази под производњом малина што у % износи око 2,08 % • 32 ха се налази под производњом купина што у % износи око 0,76 % •

остало воће се налази под површином од 196 ха што у % износи 4,44% Сточарска производња; Према попису пољопривреде из 2012. године на подручју града Чачка укупан број пољопривредних газдинстава (7.916) који се баве узгојем говеда, свиња оваца и коза и стоке на на испаша је: 13796 говеда, од тога 6658 крава, 39430 свиња, од тога 6077 крмача, 30172 оваца, од чега за приплод 22363 и 2667 коза. Укупан број ПГ који се баве говедарством као граном сточарства на подручју града Чачка је 3.384 при чему према броју говеда и величини стада имамо следећу поделу: 1933 домаћинства са 1-2 грла (укупно 2837 грла), 1217 домаћинства са 3-9 грла (укупно 5480 грла), 158 домаћинства са 10-19 грла (укупно 2054) 37 домаћинства са 20-29 грла (укупно 876 грла), 16 домаћинства са 30-49 грла (укупно 590 грла) и 17 домаћинства са 50-99 грла (укупно 1155 грла). Укупан број ПГ који се баве овчарством као граном сточарства на подручју је 3.400 при чему према броју оваца и величини стада имамо следећу поделу: Укупно 302 пољопривредна домаћинства са 1-2 грла (550 грла укупно), 2005 газдинстава са 3-9 грла (укупно 11278 грла), 846 газдинстава са 11-19 грла (укупно 10598 грла), 23 домаћинства са 50-99 грла (укупно 1428 грла) и 4 домаћинства са 100-199 грла (укупно 533 овце). Укупан број ПГ који се баве свињарством као граном сточарства на подручју града Чачка је 5.806 при чему према броју свиња и величини стада имамо следећу поделу: Укупно 2738 домаћинства са 1-2 грла (укупно 4441 грло), 1817 домаћинства са 3-9 грла (укупно 7951 грло), 834 домаћинства са 10-19 грла (укупно 11216 грла), 353 домаћинства са 20-49 грла (укупно 9768), 46 домаћинства са 50-99 грла (укупно 2982 грла), 13 домаћинства са 100-199 грла (укупно 1732 грла) и 5 домаћинства са 200-399 грла (укупно 1340 грла). На подручју града Чачка, од укупног броја ПГ која се баве сточарством (7.916) говедарством се бави 43% ПГ, од чега 3% ПГ имају више од 10 грла говеди. Из овога се може закључити да се не

ради о интензивном говедарству него о производњи за сопствене потребе. Од укупног броја говеда на подручју града Чачка 48% чине краве. Да се на подручју града Чачка, од укупног броја ПГ која се баве сточарством (7.916) овчарством се бави 43 % ПГ, од чега 25 % ПГ имају више од 10 грла оваца. Из овога се може закључити да се не ради о интензивном овчарству него о производњи за сопствене потребе. У овчарству на подручју града Чачка 74% чине овце за приплод. На подручју града Чачка, од укупног броја ПГ која се баве сточарством (7.916) свињарством се бави 73 % ПГ, од чега 11 % ПГ имају више од 10 грла свиња. Из овога се може закључити да се не ради о интензивном свињарству него о производњи за сопствене потребе. Органска производња; Према Јединственој евиденцији Министарства пољопривреде и заштите животне средине о произвођачима укљученим у органску производњу на основу извештаја овлашћених контролних организација у 2013. години на подручју града постоји један произвођач органске пољопривреде који у се бави биљном и сточарском производњом. Од биљне производње заступљена је производња малине, кукуруза, тритикале, пасуља, кромпира, луцерке, крушке, јабуке, ливадског биља. Од сточарске производње овце и кокошке.

Табела 1. Вишегодишња биљна производња

Биљна структура	Површина у ха	Просечан принос т/ха	т
бресква	59	10	590
вишња	57	5,00	285
кајсија	549	10,00	5490
шљива	1956	12,00	23472
малина	87	10,00	870
купина	32	5,00	160
јабука	831	18,00	14958
крушка	287	12,00	3444
орах	106	15,00	1590
леска	18	2,00	36
остало воће	196		
укупно	4178		50.895,00

Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника: На територији града Чачка активно функционише шест земљорадничких задруга. Две задруге су задруге основане по старом принципу и то 3.3. "Слатина" у Слатини која је основана 1898. године и чини је 18 задругара и 22 кооперанта и 3.3."Каблар" у Рошцима која је основана 1911. године и чини је 34 задругара и 15 коопераната. Остале две задруге основане у новије време и то: 3.3. "Чачанска јабука" у Доњој Трепча која је основана 2006. године и чине је 22 задругара и 3.3. "Заблаћанка" у Заблаћу која је основана 2008. године и чини је 27 задругара оснивача, 20 придружених чланова и 50 коопераната. У току 2016. и 2017. године, основане су још и 33 „Сточар 2017.“ и 33 „Меденица“. Задругари и кооперанти се баве производњом поврћа и воћа. Преко задруга повртари и воћари успевају да под повољнијим условима набављају репроматеријал, организују предавања, едукације, лакше долазе до стручних и саветодавних услуга. Задругари немају великих могућности да преко задруге пласирају своје производе из неколико разлога: тржиште малопродаје, посебно у великим потрошачким центрима, је у великој мери монополизовано, трошкови уласка у трговинске ланце су високи, присуство купаца (тзв. сиве економије) омогућава брзу наплату за предату робу, због чега су пољо-привредници углавном окренути овом каналу пласмана. Међутим, присуство купаца носи ризик нестабилне тражње, осцилаторних цена, одсуство правне заштите пољопривредника и сл. На територији града Чачка функционише осам пољопривредних гранских удружења, од тога четири удружења пчелара: „Друштво пчелара“ Чачак броји 125 чланова, Удружење пчелара „Градац“ броји 7 чланова, Удружење пчелара „Матица“ броји 4 члана и Удружење „Чачанска пчела“ броји 80 чланова. Удружење "Миоковачка кајсија" основали су 2009.године произвођачи кајсија из Миоковаца и чине га 40 чланова, Удружење воћара " Чачанска јабука " основано је 2005. године и чине га 22 члана. Удружење поседује сопствену УЛО хладњачу (контролисани услови) капацитета 1250 тона где чланови складиште своје производе (углавном јабуке) и продају их по доста повољнијој цени. Удружење повртарара "Западна Морава" из

Мрчајеваца основало је 40 чланова из Мрчајеваца и других села са леве стране реке Западна Морава и основано је 2007. године, а удружење повртар Заблаће основано је 2006. године и окупља 20 пољопривредних произвођача. Преко удружења произвођачи имају могућност набавке репроматеријала по повољнијим условима; удружење поседује колску вагу (услугу мерења производа чланови Удружења не плаћају, док ову услугу за произвођаче који нису чланови удружења, удружење наплаћује и ови приходи служе за финансирање дела активности Удружења); организују предавања, едукације, путовања пољопривредника (посете сајмовима, успешним пољопривредницима и регионима) и сл. Активности удружења финансирају сами произвођачи, а саветодавну и правну подршку обезбеђује и град Чачак преко службе за пољопривреду и Центара за развој села у Заблаћу, Трбушанима и Мрчајевцима.

Трансфер знања и информација: На подручју града Чачка активно функционише: две научне установе и то Институт за воћарство и Агрономски факултет и Пољопривредна саветодавна, стручна служба Чачак. У оквиру Градске управе за локални економски развој је служба за пољопривреду са Центрима за развој села са канцеларијама у Мрчајевцима, Заблаћу и Трбушанима. Као један од циљева Центара за развој села је и успостављање комуникације између стручних и научних институција и примарних пољопривредних произвођача било организовањем стручних предавања или индивидуалних разговора. Током године а нарочито зимског периода организује се велики број предавања са најактуелнијим темама где су управо предавачи професори агрономског факултета, научни радници из Института за воћарство као и саветодавци ПССС Чачак. ПССС Чачак сваке године поставља огледне парцеле стрних жита и кукуруза где су заступљене најновије као и најзначајније сорте и хибриди стрних жита и кукуруза. Институт за воћарство сваке године организује "Дан отворених врата" за најзначајније воћне врсте где се произвођачи упознају са најновијим сортама и технологијама гајења, док Агрономски факултет организује "Саветовање о биотехнологији са међумародним учешћем" где се врши

трансфер постигнутих достигнућа ка примарним пољопривредним произвођачима и прехрамбеној индустрији. Такође и компаније које послују на подручју ЈЛС, у сарадњи са узорним пољопривредним газдинствима, Синцента, Галеника-фитофармација, Соланум комерц, Агроуник, Арум организују огледне поља кромпира, купуса, црног лука где се се представе најновије сорте, хибриди и правилна примена агротехнике и мера заштите од болести и штеточина, док се у воћним засадама представља правилна примена агротехничких, помотехничких и мера заштите од болест и штеточина. Ове компаније сваке године организују и стручне посете пољопривредних произвођача фармерима земаља Европске уније где наши произвођачи имају прилику да виде примере добре произвођачке праксе коју добрим делом могу применити на својим производним површинама. Град Чачак је у 2011. и 2012. години реализовао пројекат "Развој система интегралне заштите пољопривредне производње од болести, штеточина и елементарних непогода" при чему је током трајања пројекта организовано дванаест предавања о интегралној производњи којима су присуствовали пољопривредних произвођача и купљено је осам аутоматских метеоролошких станица на којима су инсталирани софтвери за праћење и прогнозу појаве пламењаче кромпира и чађаве краставости јабуке. Једна од активности на одрживости поменутог пројекта је обавештавање пољопривредних произвођача о остварености услова за појаву и развој патогена пламењаче кромпира и чађаве краставости јабуке, најпогоднијем времену за третирање као и средствима за заштиту гајених култура од поменутих патогена. Овим програмом је обухваћено 200 пољопривредних произвођача. У буџету града Чачка сваке године се издвајају средства за едукације пољопривредних произвођача кроз стручна предавања, посете сајмовима у земљи и иностранству као и за посете напредним пољопривредним газдинствима као примерима добре праксе из области сточарства, воћарства и повртарства.

**ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА
И ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА**

Табела 1. Мере директних плаћања

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
	УКУПНО						

Табела 2. Мере кредитне подршке

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
	УКУПНО						

Табела 3. Мере руралног развоја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава	101	25.500.000,00	50	500.000,00	0,00
2	Одрживо коришћење пољопривредног земљишта	201.1	2.500.000,00	70	10.000,00	0,00
3	Органска производња	201.3	500.000,00	70	500.000,00	0,00
4	Економске активности у циљу подизања конкурентности у смислу додавања вредности кроз прераду као и на увођење и сертификација система безбедности и квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла на газдинствима	304	3.000.000,00	50	500.000,00	0,00
	УКУПНО		31.500.000,00			

Табела 4. Посебни подстицаји

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју	402	1.600.000,00	0,00	100	0,00	0,00
	УКУПНО		1.600.000,00				

Табела 5. Мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања, мера кредитне подршке, мера руралног развоја и посебних подстицаја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Куповина обрадивог пољопривредног земљишта у циљу укрупњавања поседа	601	2.500.000,00	0,00	30	300.000,00	0,00
2	Набавка хране и ветеринарске услуге за остављену женску телад	602	6.500.000,00	0,00	50	500.000,00	0,00
3	Помоћ младим пољопривредницима – повећање обрадивих површина	603	1.500.000,00	0,00	80	500.000,00	0,00
	УКУПНО		10.500.000,00				

Табела 6. Табеларни приказ планираних финансијских средстава

Буџет	Вредност у РСД
Укупан износ средстава из буџета АП/ЈЛС планираних за реализацију Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја (без пренетих обавеза)	43.600.000,00
Планирана средства за директна плаћања	0,00
Планирана средства за кредитну подршку	0,00
Планирана средства за подстицаје мерама руралног развоја	31.500.000,00
Планирана средства за посебне подстицаје	1.600.000,00
Планирана средства за мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања, кредитне подршке и у оквиру мера руралног развоја	10.500.000,00
Пренете обавезе	0,00

Циљна група и значај промене која се очекује за кориснике: Потенцијални корисници мера подршке су регистрована пољопривредна газдинства са територије града Чачка са активним статусом у складу са Правилником о упису у регистар пољопривредних газдинстава и обнови регистрације, затим удружења и асоцијације пољопривредних произвођача, Реализација Програма, односно дефинисане мере доприносе:

- модернизацији производње и јачању конкурентности;
- повећање продуктивности газдинства;
- смањење производних трошкова;
- достизању националних и стандарда ЕУ на пољу: - заштите животне средине, здравља животиња и биљака, - добробити животиња,
- повећању квалитета производа, хигијене и безбедности хране;
- побољшању конкурентности породичних пољопривредних газдинстава;
- увођењу нових технологија и иновација, и отварање нових тржишних могућности;
- побољшању квалитета производа уз испуњавање националних и ЕУ стандарда у области безбедности хране и заштите животне средине;
- очувању производње традиционалних производа;
- добијању производа веће додате вредности у циљу повећања дохода и побољшању одрживих услова за живот сеоског становништва.

Пољопривредна политика и политика руралног развоја Републике Србије обухвата низ мера и активности које предузимају надлежни органи у циљу обезбеђивања квалитетне и здравствено исправне хране, јачања конкурентности пољопривредних производа на тржишту, подизања нивоа животног стандарда пољопривредника, пружања подршке руралном развоју и заштити животне средине од негативних утицаја пољопривредне производње.

Информисање корисника о могућностима које пружа Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја: По усвајању Програма мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за територију Града Чачка за 2019. годину од стране Градског већа и Скуштине града, исти се објављује на званичном сајту Града Чачка. Информисање потенцијалних корисника о мерама Програма, врши се преко Службе за пољопривреду и три Центра за развој села која се налазе у Заблаћу, Мрчајевцима и Трбушанима. Врши се путем организовања и одржавања трибина и предавања за локално сеоско становништво, путем локалних медија, дистрибуцијом штампаних обавештења преко сеоских месних канцеларија. Информисање потенцијалних корисника врши се и непосредним контактом у просторијама Центара

за развој села у Заблаћу, Мрчајевцима, Трбушанима и Службе за пољопривреду и радом на терену.

Мониторинг и евалуација: Служба за развој пољопривреде обавља послове на изради предлога Програма и реализацији мера након усвајања истог. Током периода реализације Програма, мониторинг и евалуацију врше запослени у оквиру Службе за развој пољопривреде са центрима за развој села сваки из своје области деловања. Такође, у процесу мониторинга и евалуације учествују и други органи и стручна тела Града: Градско веће – усвајање годишњег извештаја, Комисија за доделу подстицајних средстава у пољопривреди – врши контролу и процену успешности спроведених мера и одлучују о захтевима по појединим мерама, Управа за финансије - врши контролу документације и законску исправност поднетих захтева, у оквиру своје надлежности, као и комисије и друга радна тела која се формирају у периоду реализације самог Програма, а које углавном имају задатак процене потенцијалних корисника мера и контроле наменског коришћења одобрених средстава. На основу систематизованих података, Служба за пољопривреду са центрима за развој села прати годишњу реализацију, остварене резултате и ефекте спроведених мера Програма и даје предлог о даљем спровођењу истих или увођењу нових мера подршке.

II. ОПИС ПЛАНИРАНИХ МЕРА

2.1. Назив и шифра мере: 101
Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава

2.1.1. Образложење: Техничко-технолошка опремљеност пољопривредног сектора захтева значајније инвестиције у модернизацију производње пољопривредних газдинстава, као и опрему, технологију и јачање производног ланца. Највећи део буџетских средстава у 2019. години је управо намењен расту конкурентности. Мера инвестиције у физичка средства пољопривредних газдинстава подржава пољопривредна газдинства у циљу унапређења процеса производње, продуктивности, конкурентности као и технолошког оспособљавања газдинстава у складу са ЕУ стандардима, а све ради постизања веће економске ефикасности, веће оријентисаности ка тржишту и дугорочне одрживости. Преглед по секторима: Сектор: Млеко Сектором доминирају мали произвођачи, одрживе и делимично одрживе фарме. Општи проблем представља низак ниво квалитета произведеног млека и низак ниво

производње по крави, што доводи до непрофитабилног пословања произвођача. Више од 70% породичних газдинстава држи до 3 музне краве што резултира ниским нивоом количине и квалитета млека. Више од 75% сировог млека испорученог млекарима још не испуњава стандарде ЕУ. Веће фарме се суочавају са лошом технологијом у исхрани животиња, недостатком напредног генетског узгоја и лошим условима држања стоке. Такође, велики проблем представља правилан начин складиштења и правилна дистрибуција течног и чврстог стајњака. Побољшање начина складиштења и хлађења млека, као и развој производа са додатом вредношћу су начини на који се може побољшати конкурентност и квалитет производа. Сектор: Месо Сектор говедарства карактерише велики број релативно малих мешовитих фарми које производе млеко и месо. Број газдинстава која се баве узгојем говеда је 3.389 док се свињарском производњом бави око 5.806 газдинстава са просечаним бројем грла по газдинству од 7 грла. Овчарством се бави око 3.400 од укупног броја газдинстава и про-сечан број грла на газдинствима је 7. Постојеће стање у сектору указује на пад сточарске производње. Сектором доминира велики број газдинстава са ниским интензитетом производње који желе да унапреде и побољшају квалитет сточарских производа, специјализују се у производњи меса са фокусом на гајење свиња, говеда, оваца и коза као и да побољшају продуктивност и конзистентност у производњи. Фарме које производе месо нису специјализоване, не користе правилно пашњаке и квалитет коришћене сточне хране није задовољавајући. Такође, неодговарајућа је технологија исхране као и услови смештаја животиња. Интервенције у оквиру ове мере ће бити усмерене на подршку сектору како би се задовољили национални прописи и како би се приближили стандардима ЕУ у области добробити животиња и животне средине. Сектор: Воће, грожђе и поврће Иако ова газдинства карактерише специјализована производња, кључни проблем овог сектора је уситњеност посед. Просечна површина земљишта по газдинству произвођача воћа је 2-3 ха, а просечна површина под поврћем по газдинству је између 3-4 ха. Такође, високи трошкови производње и немогућност утицаја на цене у ланцу исхране доводе до ниског нивоа профита, а самим тим и до немогућности инвестирања у нове капацитете. Низак степен образовања и стручне оспособљености ствара потешкоће када је реч о правилној употреби савремене опреме и коришћењу инпута, сортирању, паковању и складиштењу, примени савремених метода за наводњавање, што резултира проблемом у ланцу прераде воћа, грожђа и поврћа обзиром да фабрике

не добијају довољне количине високо квалитетних производа. Сектор: Остали усеви (житарице, уљарице, шећерна репа) У структури биљне производње највише је заступљена ратарска производња, која чини више од половине вредности пољопривредне производње (просечно 53% у периоду 2008–2012. године). Кретања на тржишту пољопривредних производа утицала су да се сетвена структура у последњих неколико година значајно измени. Површине под житима остале су релативно константне, али је у оквиру њих дошло до промене у правцу раста удела кукуруза на рачун смањења површина под пшеницом у укупно засејаним површинама. Овом мером се постиже унапређење и модернизовање ратарске производње. Сектор: Пчеларство Пчеларство представља малу, али изузетно атрактивну пољопривредну делатност, која последњих година почиње да се тржишно усмерава у правцу прихватања услова и стандарда ЕУ. Извозна цена меда је изузетно повољна, а потражња је толика да Србија не може да је задовољи, тако да је неопходно наставити са подршком пчеларској производњи на територији града Чачка. Овом мером ће се помоћи нашим пчеларима да обезбеде врхунски квалитет меда који је неопходан да би могли да постигну конкурентност неопходну за извоз значајнијих количина меда. Од свих гајених биљака, шљива, јабука и семенска луцерка имају највећу зависност од опрашивачке функције пчела. Засади осталих, а нарочито делимично самооплодних сората јабука и других воћака, дају далеко веће приносе ако се у време цветања у њиховој непосредној близини налазе пчеле. Пчеле позитивно утичу на повећање приноса и прихода од воћа тиме што се опрашивањем смешом полена са већег броја цветова добијају крупнији, интензивније обојени и правилније обликовани плодови, односно плодови веће тржишне вредности. У земљама са најинтензивнијом пољопривредном производњом, власници великих засада воћа, у време цветања, изнајмљују пчеле и распоређују их тако да опрашивачким радом пчела буду покривене целе површине. Из свега овога види се огроман значај пчела у пољопривреди и животном окружењу уопште.

2.1.2. Циљеви мере: Општи циљеви: Стабилност дохотка пољопривредних газдинстава; повећање производње; побољшање продуктивности и квалитета производа; смањење трошкова производње; унапређење техничко-технолошке опремљености; одрживо управљање ресурсима и заштите животне средине; раст конкурентности уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта. Специфични циљеви по секторима: Сектор: Млеко - Повећање

ефикасности, конкурентности и одрживости производње млека путем циљаних инвестиција на малим и средњим газдинствима; Унапређење производне инфраструктуре и опреме. Сектор: Месо - Повећање ефикасности, конкурентности и одрживости производње меса на малим и средњим газдинствима (говеда, овце и козе); Унапређење квалитета меса говеда, коза, оваца у складу са националним ветеринским стандардима; Побољшање квалитета и конзистентности производње кроз инвестиције у опрему. Сектор: Воће, грозђе и поврће - Повећање површина у заштићеном и полузаштићеном простору; Побољшање квалитета машина; Побољшање складишних капацитета за воће и поврће; Повећање површина под интензивним засадама; Повећање наводњаваних површина системом кап по кап. Сектор: Остали усеви (житарице, уљарице, шећерна репа) - Унапређење стања механизације на газдинствима; Повећање наводњаваних површина системом кап по кап. Сектор: Пчеларство - Повећање производње пчеларских производа; Повећање прихода у домаћинствима која се баве пчеларском производњом; Повећање степена запослености у сектору; Достицање стандарда у области заштите животне средине.

2.1.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мере су у складу са Националним програмом руралног развоја. Подстицаји за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава предвиђени су као мере реализације подциљева у оквиру стратешког циља РАСТ КОНКУРЕНТНОСТИ УЗ ПРИЛАГОЂАВАЊЕ ЗАХТЕВИМА ДОМАЋЕГ И ИНОСТРАНОГ ТРЖИШТА И ТЕХНИЧКО – ТЕХНОЛОШКОГ УНАПРЕЂЕЊА СЕКТОРА ПОЉОПРИВРЕДЕ.

2.1.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су физичка лица, регистрована у Регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју за све инвестиције.

2.1.5. Економска одрживост: Подносилац захтева није у обавези да поднесе бизнис план.

2.1.6. Општи критеријуми за кориснике: Корисник мора имати регистровано активно пољопривредно газдинство на територији града Чачка, уписано у Регистар пољопривредних газдинстава; Корисник који ће реализовати активности мора да има пребивалиште и земљиште (у својини или узето у закуп) на подручју града Чачка; Корисник, за инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није

предмет другог поступка за коришћење подстицаја, осим подстицаја у складу са посебним прописом којим се уређује кредитна подршка регистрованим пољопривредним газдинствима; У случају када корисник није власник земљишта где се инвестиција врши, треба да се достави уговор о закупу. Уговор између заинтересованих страна треба да покрије период од најмање пет година; Корисник не сме имати евидентираних доспелих неизмирених дуговања према јединици локалне самоуправе, по основу раније остварених подстицаја, субвенција; Корисник мора да је измирио доспеле јавне обавезе; Корисник не сме да отуђи предмет инвестиције за коју је остварио подстицаје у року од три (3) година од дана исплате подстицаја и да се у том периоду предмет наменски користи; Пољопривредни произвођачи који су остварили право коришћења подстицајних средстава у 2018. години немају право на подстицаје у 2019. години изузев ако су остварили у претходним годинама или ће остварити подстицаје за опрему за наводњавање (изузев копања бунара), противградне мреже са пратећом опремом, системе за загревање заштићених простора врелом водом (пластеника и стакленика), набавку опреме за замрзавање воћа, грозђа и поврћа и куповину пољопривредног земљишта.

2.1.7. Специфични критеријуми: Сектор: Млеко- Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства са 1 до 19 млечних крава. У случају када се ради о набавци квалитетних приплодних грла, прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која, на крају инвестиције поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ-а, 3-100 квалитетних приплодних грла говеда млечних раса, 10-300 приплодних грла оваца и коза. Грла морају бити уматичена. Сектор: Месо- Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која у Регистру објеката (у складу са Правилником о регистрацији, односно одобравању објеката за узгој, држање и промет животиња – Службени гласник РС, 36-2017) имају регистроване објекте са капацитетом за тов/узгој: мање од 20 јунади и/или мање од 150 грла приплодних оваца/коза и/или мање од 30 приплодних крмача и/или мање од 100 товљеника у турнусу и/или од 1.000 до 3.999 бројлера у турнусу. У случају да се ради о набавци квалитетних приплодних животиња, прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која на крају инвестиције поседују у свом власништву или власништву свог члана: 3-100 грла квалитетних приплодних раса говеда товних раса или 10-300 квалитетних приплодних грла оваца/коза или 5-100 грла квалитетних приплодних крмача. Сектор: Воће- Да би регистровани пољопривредни

произвођач могао да добије подстицајна средства у воћарству потребно је да има мање од 2 ха јагодичастог воћа и хмеља; мање од 5 ха другог воћа; од 0,1 – 50 ха цвећа; од 0,2 – 100 ха винове лозе. За инвестиције у подизање нових или обнављање постојећих (крчење и подизање) производних (са наслоном) и матичних засада воћака, хмеља и винове лозе, прихватљиви корисници су РПГ-ови са : 0,1 – 50 ха јагодастих воћних врста и хмеља, 0,3 – 100 ха другог воћа, 0,1 – 50 ха цвећа и 0,2 – 100 ха винове лозе на крају инвестиције. За саднице дрвенастих воћних врста прихватаће се рачуни и из четвртог квартала претходне године а за саднице јагоде и из трећег квартала претходне године. Сектор: Поврће – Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства са капацитетом мањим од 0,5 ха пластеника или мањим од 3 ха производње поврћа на отвореном простору у моменту подношења захтева за коришћење подстицаја. Отали усеви (житарице, уљарице, шећерна репа) – Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која у моменту подношења захтева за коришћење подстицаја имају мање од 50 ха зеомљишта под осталим усеви. За инвестицију набавка машина и опреме за наводњавање прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која у моменту подношења захтева имају мање од 100 ха земљишта под осталим усеви. Сектор: Пчеларство -Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која имају у моменту подношења захтева за коришћење подстицаја од 5 – 500 обележених кошница.

2.1.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
101.1.1	Набавка квалитетних приплодних грла млечних раса: говеда, оваца и коза
101.1.10	Машине за допунску обраду земљишта
101.1.11	Машине за ђубрење земљишта
101.1.12	Машине за сетву
101.1.13	Машине за заштиту биља
101.1.14	Машине за убирање односно скидање усева
101.1.15	Машине за транспорт
101.1.17	Машине и опрема за наводњавање усева

101.1.3	Опрема за мужу, хлађење и чување млека на фарми, укључујући све елементе, материјале и инсталације
101.1.4	Машине и опрема за руковање и транспорт чврстог, полутечног и течног стајњака (транспортери за стајњак; уређаји за мешање полутечног и течног стајњака; пумпе за пражњење резервоара; сепаратори за полутечни и течни стајњак; машине за пуњење течног стајњака
101.1.5	Машине и опрема за припрему сточне хране, за храњење и напајање животиња (млинови и блендери/мешалице за припрему сточне хране; опрема и дозатори за концентровану сточну храну; екстрактори; транспортери; микс приколице и дозатори за кабасту сточну храну;
101.1.9	Машине за примарну обраду земљишта
101.2.1	Набавку квалитетних приплодних грла говеда, оваца, коза и свиња које се користе за производњу меса
101.2.11	Машине за допунску обраду земљишта
101.2.12	Машине за ђубрење земљишта
101.2.13	Машине за сетву
101.2.14	Машине за заштиту биља
101.2.15	Машине за убирање односно скидање усева
101.2.16	Машине за транспорт
101.2.18	Машине и опрема за наводњавање усева
101.2.3	Машине и опрема за руковање и транспорт чврстог, полутечног и течног стајњака (транспортери за стајњак; уређаји за мешање полутечног и течног стајњака; пумпе за пражњење резервоара; сепаратори за полутечни и течни стајњак; машине за пуњење течног стајњака
101.2.5	Машине и опрема за складиштење и припрему сточне хране, за храњење и појење животиња (млинови и блендери/мешалице за припрему сточне хране; опрема и дозатори за концентровану сточну храну; екстрактори; транспортери; микс приколице и дозатори за кабасту ст
101.3.1	Набавка опреме за живинарске фарме за производњу конзумних јаја
101.4.1	Подизање нових или обнављање постојећих (крчење и подизање)

	вишегодишњих засада воћака, хмеља и винове лозе
101.4.10	Набавка опреме и уређаја за заштиту биља и стерилизацију земљишта и супстрата при производњи у заштићеном простору
101.4.12	Набавка бокс палета за транспорт и складиштење производа
101.4.13	Набавка опреме-линија за чишћење и прање производа
101.4.14	Набавка опреме-линија за бербу, сортирање и калибрирање производа
101.4.15	Набавка опреме-линија за паковање и обележавање производа
101.4.16	Набавка опреме за резивање, дробљење, сечење и уклањање остатака након резидбе воћних врста
101.4.17	Опрема за вентилацију и опрема за принудну вентилацију
101.4.18	Опрема/механизација за заштиту од мраза
101.4.19	Машине за примарну обраду земљишта
101.4.2	Подизање и опремање пластеника за производњу поврћа, воћа, цвећа и расадничку производњу
101.4.20	Машине за допунску обраду земљишта
101.4.21	Машине за ђубрење земљишта
101.4.22	Машине за сетву
101.4.23	Машине за садњу
101.4.24	Машине за заштиту биља
101.4.25	Машине за убирање односно скидање усева
101.4.26	Машине за транспорт
101.4.28	Машине, уређаји и опрема за наводњавање усева
101.4.3	Подизање, набавка и опремање система противградне заштите у воћњацима и вишегодишњим засадама
101.4.6	Набавка опреме и уређаја за додатно осветљење и засењивање биљака при производњи у заштићеном простору
101.4.8	Набавка опреме и уређаја за сетву, садњу и мулчирање (са фолијом)
101.5.1	Машине за примарну обраду земљишта

101.5.10	Машине и опрема за наводњавање усева
101.5.2	Машине за допунску обраду земљишта
101.5.3	Машине за ђубрење земљишта
101.5.4	Машине за сетву
101.5.5	Машине за садњу
101.5.6	Машине за заштиту биља
101.5.7	Машине за убирање односно скидање усева
101.5.8	Машине за транспорт
101.6.2	Набавка опреме за пчеларство
101.6.3	Набавка возила и приколица за транспорт пчелињих друштава

2.1.9. Критеријуми селекције:

2.1.10. Интензитет помоћи: За ову меру интезитет помоћи је 50%, а максимални износ подстицаја је 500.000,00 динара по једном кориснику. - Говедарство – за куповину квалитетног приплодног материјала у говедарству потребно је да регистровани пољопривредни произвођач на крају инвестиције има од 3 до 100 грла приплодних грла. -Овчарство - за куповину квалитетног приплодног материјала у овчарству потребно је да регистровани пољопривредни произвођач купи најмање 10 оваца. - Козарство - за куповину квалитетног приплодног материјала у козарству потребно је да регистровани пољопривредни произвођач купи најмање 10 коза. -Воћарство - пољопривредни произвођач да би добио подстицајна средства у воћарству за куповину садног материјала потребно је да купи садни материјал од произвођача који је регистрован за расадничку производњу, за површину од најмање 30 ари за дрвенасте воћне врсте или за површину од најмање 10 ари за јагодасте врсте воћака.

2.1.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број подржаних захтева
2	Број газдинстава која су модернизовала производњу
3	Површина под заштићеним простором
4	Број набављених грла
5	Број новонабављене механизације
6	Број набављених кошница и остале опреме

2.1.12. Административна процедура:

Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Град Чачак ће сваке године објављивати Конкурс за доделу подстицајних средстава, рокове за подношење захтева, као и индикативни буџет мере. Град Чачак ће спровести широку кампању информисања потенцијалних корисника. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране органа локалне самоуправе и Комисије за доделу подстицајних средстава у пољопривреди у смислу комплетности, административне усаглашености, прихватљивости. Захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су, биће финансирани до висине средстава према позиву за подношење захтева. Захтеви се подnose од стране корисника на обрасцима у складу са условима који су Конкурсом прописани. Детаљне административне провере се спроводе пре одобравања захтева ради утврђивања да ли је потпун, поднет на време и да ли су услови за одобравање захтева испуњени. Провере ће бити и на терену обиласком пољопривредних газдинстава. После административне контроле и контроле на лицу места, доноси се предлог за доношење решења о додели подстицајних средстава за пољопривредне произвођаче. Након тога склапају се уговори са подносиоцима одабраних пројеката за финансирање. Подносиоци захтева за подстицаје односно мере у оквиру Програма су у обавези да доставе своје захтеве заједно са другим траженим документима преко писарнице Градске управе града Чачка, ул.Жупана Страцимира бр.2, 32000 Чачак.

2.2. Назив и шифра мере: 201.1 Одрживо коришћење пољопривредног земљишта.

2.2.1. Образложење: Пољопривредни произвођачи у току сваке производне године теже да у процесу биљне производње остваре стабилне и високе приносе гајених биљака доброг квалитета. Основни предуслов за постизање оваквих резултата у процесу пољопривредне производње је добро познавање фактора који могу имати утицаја на висину приноса гајених биљака. Временски услови и тип земљишта су фактори на које не можемо значајно утицати, међутим агротехничке мере су нешто што можемо сами одабрати. Приликом одабира и извршења сваке агротехничке мере, морамо знати тачно и прецизно какве ефекте можемо очекивати након њеног извршења (како позитивне тако и негативне). Агротехничка мера која има најзначајнији утицај на висину приноса гајених биљака, уколико се изврши адекватно, свакако је примена минералних и/или органских ђубрива. Како би се у земљиште унела одговарајућа

количина хранљивих материја путем минералних и органских ђубрива неопходних за нормалан раст и развој гајених биљака, најпре морамо добро "упознати" наше њиве. Количину одређених хранљивих материја у земљишту можемо сазнати само након узимања узорака земљишта и њихове касније анализе у лабораторији. Без увида у садржај хранљивих материја у земљишту немогуће је одредити количине и формулацију минералних и/или органских ђубрива које је неопходно применити. Само уколико познајемо садржај хранива у неком земљишту, можемо усмерити своје активности у правцу довођења њиховог садржаја на оптималан ниво. Озбиљно бављење било којим видом биљне производње без примене анализе земљишта није могуће. Само на овај начин можемо добити тачне податке о количини хранљивих елемената у земљишту. Агрохемијска анализа земљишта представља основ за доношење рационалне одлуке о количини и формулацији минералних ђубрива које је потребно применити на некој парцели. Пољопривредни произвођачи који примену минералних хранива врше на основу анализе земљишта, имају неупоредиво бољу основу за постизање високих и стабилних приноса. Такође је правило да се само применом адекватних количина минералних хранива уз занемаривање осталих агротехничких мера не могу постићи високи приноси. Нису сва земљишта подједнако обезбеђена хранљивим материјама. У зависности од матичног супстрата на коме су настала земљишта, она имају различит садржај појединих хранљивих елемената које биљке користе у току свог процеса раста и развоја. Биљке усвајају велики број различитих хранљивих елемената. Биљке из земљишта не усвајају све хранљиве елементе у истим количинама. На основу количине које биљке усвајају из земљишта, хранљиве елементе је могуће поделити на: микро, макро и корисне. Три најзначајнија макрохранљива елемента су: азот, фосфор и калијум. На њихов садржај у великој мери утиче и начин експлоатације земљишта, пре свега примена ђубрива. Сваке године се са производних површина изнесе одређена количина хранљивих материја, а њихова количина зависи од биљне врсте коју гајимо, и висине приноса. С тога је изнете елементе неопходно вратити у земљиште ђубрењем у одговарајућим количинама. На тај начин одржавамо хранљиве елементе на одређеном нивоу и чувамо плодност земљишта. Парцеле које имају низак садржај хранљивих материја у земљишту спречавају гајене биљке да испоље свој генетски потенцијал. Висок садржај хранљивих материја у земљишту такође је непожељан. Повећан садржај појединих елемената може врло штетно утицати на раст и развој гајених

биљака и годинама може стварати проблеме у производњи. Садржај хранљивих материја изнад и испод оптималних количина неминовно доводи до пада приноса гајених биљака. Ради утврђивања садржаја хранљивих материја у земљишту, праћење динамике којим се њихов садржај мења неопходно је редовно вршити узорковање и анализу земљишта за потребе контроле плодности. Агрохемијска анализа земљишта представља основ рационалне примене минералних ђубрива. Ђубрењем на основу анализе земљишта, поред обезбеђења оптималних количина одговарајућих хранива неопходних за нормалан раст и развој гајених биљака, врло често може допринети значајној уштеди новца,

2.2.2. Циљеви мере: Општи циљеви: • Повећање приноса Специфични циљеви: • Повећање прихода пољопривредних произвођача • Смањење непотребног коришћења минералних ђубрива у пољопривреди.

2.2.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мере су у складу са Националним програмом руралног развоја. Националним програмом за рурални развој предвиђена је подршка агроеколошким мерама, доброј пољопривредној пракси и другим политикама заштите и очувања животне средине.

2.2.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су физичка лица, регистрована у Регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју за све инвестиције.

2.2.5. Економска одрживост: Корисници не подносе бизнис план.

2.2.6. Општи критеријуми за кориснике: Корисник мора имати регистровано активно пољопривредно газдинство на територији града Чачка, уписано у Регистар пољопривредних газдинстава; Корисник који ће реализовати активности мора да има пребивалиште и земљиште (у својини или узето у закуп) на подручју града Чачка; У случају када корисник није власник земљишта где се инвестиција врши, треба да се достави уговор о закупу. Уговор између заинтересованих страна треба да покрије период од најмање пет година; Корисник не сме имати евидентираних доспелих неизмирених дуговања према јединици локалне самоуправе, по основу раније остварених подстицаја, субвенција; Корисник мора да је измирио доспеле јавне дажбине.

2.2.7. Специфични критеријуми: Нема специфичних критеријума за ову меру.

2.2.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
201.1.1	Одрживо управљање земљиштем

2.2.9. Критеријуми селекције:

2.2.10. Интензитет помоћи: Интензитет помоћи за ову меру је 70%, максималан износ 10.000,00 динара (планирано је да се по газдинству субвенционише анализа и препорука за максимално 4 парцеле (или 2 парцеле код воћних врста где се узимају две дубине)- 4 узорка.

2.2.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Број поднетих захтева

2.2.12. Административна процедура: Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Град Чачак ће сваке године објављивати Конкурс за доделу подстицајних средстава, рокове за подношење захтева, као и индикативни буџет мере. Град Чачак ће спровести широку кампању информисања потенцијалних корисника. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране органа локалне самоуправе и Комисије за доделу подстицајних средстава у пољопривреди у смислу комплетности, административне усаглашености, прихватљивости. Захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су, биће финансирани до висине средстава према позиву за подношење захтева. Захтеви се подносе од стране корисника на обрасцима у складу са условима који су Конкурсом прописани. Детаљне административне провере се спроводе пре одобравања захтева ради утврђивања да ли је потпун, поднет на време и да ли су услови за одобравање захтева испуњени. Провере ће бити и на терену обиласком пољопривредних газдинстава. После административне контроле и контроле на лицу места, доноси се предлог за доношење решења о додели подстицајних средстава за пољопривредне произвођаче. Након тога склапају се уговори са подносиоцима одабраних пројеката за финансирање. Подносиоци захтева за подстицаје односно мере у оквиру Програма су у обавези да до-ставе своје захтеве заједно са другим траженим документима преко писарнице Градске управе града Чачка, ул.Жупана Страцимира бр.2, 32000 Чачак.

2.3. Назив и шифра мере: 201.3 Органска производња

2.3.1. Образложење: Органска пољопривредна производња је еколошки систем управљања пољопривредном производњом који промовише и подстиче очуван, незагађен агросистем. То се постиже коришћењем агро – биолошки метода управљања производњом којима се одржава здрав екосистем. Подразумева се плодоред као систем производње, употреба органских ђубрива, одговарајућа обрада земљишта (редукована) и биолошка заштита биља. Органска пољопривреда не претставља повратак старој, руралној пољопривредној производњи. Последњих година, овај вид бављења пољопривредном производњом постаје све популарнији и економски значајнији. У свету данас, на преко 31 милион хектара се производи храна по принципима органске производње. У Србији је то према неким изворима на око 18 хиљада хектара, што у односу на 4,2 милиона хектара обрадиве земље износи 0,3%. У Чачку, званичних података о органској производњи нема, зна се само да постоји пар произвођача који су сертифицивали производњу или су у периоду конверзије. Иако заузимају тек 0,1% светског тржишта хране, органски производи постају све траженија роба. Услед већих инпута у производњи, органски производи имају 30-50% вишу цену у продаји од конвенционалних производа. У случају органске производње врло је битно формирање робне марке или бренда, креирање имица усмереног на циљну групу на тржишту. Имиц који носи овај вид производње користан је и средини из које потиче. Домаћинства која располажу мањим површинама обрадивог земљишта а нарочито она у брдским деловима Чачка, могла би усвајањем начела органске производње знатно побољшати свој економски статус. Ова мера би произвођачима који се одлуче за овај вид производње могла омогућити бољу стартну позицију за почетак ове скупе производње. У Чачку постоји и јака институционална подршка у виду Агрономског факултета и Института за воћарство за све оне који се одлуче на овај искорак у односу на конвенционалну производњу.

2.3.2. Циљеви мере: Општи циљеви: • Очување здравог агросистема
Специфични циљеви: • Повећање прихода пољопривредних произвођача • Смањење коришћења хемијских средстава у пољопривреди • Повећање површина под органском производњом

2.3.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и

пољопривреду: Мере су у складу са Националним програмом руралног развоја. Подстицаји за органску производњу предвиђени су као мере реализације подстицаја у оквиру стратешког циља ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ РЕСУРСИМА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ.

2.3.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су физичка лица, регистрована у Регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју за све инвестиције.

2.3.5. Економска одрживост: Корисници не подносе бизнис план.

2.3.6. Општи критеријуми за кориснике: Корисник мора имати регистровано активно пољопривредно газдинство на територији града Чачка, уписано у Регистар пољопривредних газдинстава; Корисник који ће реализовати активности мора да има пребивалиште и земљиште (у својини или узето у закуп) на подручју града Чачка; Корисник, за инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја, осим подстицаја у складу са посебним прописом којим се уређује кредитна подршка регистрованим пољопривредним газдинствима; У случају када корисник није власник земљишта где се инвестиција врши, треба да се достави уговор о закупу. Уговор између заинтересованих страна треба да покрије период од најмање пет година; Корисник не сме имати евидентираних доспелих неизмирених дуговања према јединици локалне самоуправе, по основу раније остварених подстицаја, субвенција; Корисник мора да је измирио доспеле јавне дажбине; Пољопривредни произвођачи који су остварили право коришћења подстицајних средстава у 2018. години немају право на подстицаје у 2019. години изузев ако су остварили у претходним годинама подстицаје за опрему за наводњавање (изузев копања бунара), противградне мреже са пратећом опремом, системе за загревање заштићених простора врелом водом (пластеника и стакленика), набавку опреме за замрзавање воћа, грожђа и поврћа и куповину пољопривредног земљишта, као и подстицаје за сертификацију органске производње.

2.3.7. Специфични критеријуми: Корисник мора да је са овлашћеном контролном организацијом закључио уговор о вршењу контроле и сертификације у органској производњи који важи за годину за коју се подноси захтев за коришћење подстицаја.

2.3.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
201.3.2	Контрола и сертификација
201.3.4	Друге инвестиције које се односе на органску производњу а део су свих осталих мера руралног развоја

2.3.9. Критеријуми селекције:

2.3.10. Интензитет помоћи: Интензитет помоћи за ову меру је 70%, максималан износ 500.000,00 динара.

2.3.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Број поднетих захтева
2	Површина под органском производњом

2.3.12. Административна процедура:

Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Град Чачак ће сваке године објављивати Конкурс за доделу подстицајних средстава, рокове за подношење захтева, као и индикативни буџет мере. Град Чачак ће спровести широку кампању информисања потенцијалних корисника. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране органа локалне самоуправе и Комисије за доделу подстицајних средстава у пољопривреди у смислу комплетности, административне усаглашености, прихватљивости. Захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су, биће финансирани до висине средстава према позиву за подношење захтева. Захтеви се подnose од стране корисника на обрасцима у складу са условима који су Конкурсом прописани. Детаљне административне провере се спроводе пре одобравања захтева ради утврђивања да ли је потпун, поднет на време и да ли су услови за одобравање захтева испуњени. Провере ће бити и на терену обиласком пољопривредних газдинстава. После административне контроле и контроле на лицу места, доноси се предлог за доношење решења о додели подстицајних средстава за пољопривредне произвођаче. Након тога склапају се уговори са подносиоцима одабраних пројеката за финансирање. Подносиоци захтева за подстицаје односно мере у оквиру Програма су у обавези да до-ставе своје захтеве заједно са другим траженим документима преко писарнице Градске управе

2.4. Назив и шифра мере: 304 Економске активности у циљу подизања конкурентности у смислу додавања вредности кроз прераду као и на увођење и сертификација система безбедности и квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла на газдинствима

2.4.1. Образложење: Сертификатом који потврђује увођење неког од система квалитета, пољопривредно газдинство односно пољопривредни произвођач својим пословним партнерима и клијентима показује да испуњава одређене захтеве и тиме непосредно стиче поверење у очима јавности, повећава своју конкурентност на тржишту, подстиче непрестано унапређење и побољшање систем безбедности хране у складу са законским прописима. Ова мера ће бити од користи нарочито оним газдинствима која су створила додатну вредност својим производима и оним домаћинствима која покушавају са већом количином примарних производа да буду заступљена у већим трговачким ланцима. Велики проблем пољопривредним произвођачима чачанског краја представља неадекватна цена воћа и поврћа које произведу, а у неким годинама чак и долази до потпуног застоја у откупу неких производа (ниска цена у откупу шљиве 2016.године, ниска цена а онда и престанак откупа купине у 2016.години, ниске цене откупа јесењег купуса често проузрокују заоравање купуса на њиви...). Да би произвођачи обезбедили задовољавајући профит и сачували производ од ниске откупне цене додајући му нову вредност, неопходна су улагања у различите врсте објеката и опреме за прераду пољопривредних производа, што у случају чачанских пољопривредних произвођача првенствено значи, воћа и поврћа. У Чачку је активан велики број пчелара, воћара који део своје производње користе за справљање ракије, купиновог вина и других алкохолних производа од воћа. Многа домаћинства имају сопствену мини прераду воћа и поврћа у сврху производње зимнице као вид диверсификације пољопривредне производње. Многи произвођачи суше шљиве, кајсије... Овом мером би многа домаћинства могла побољшати свој економски статус кроз диверсификацију пољопривредне производње.

2.4.2. Циљеви мере: Општи циљеви • Постављање основа за брендирање чачанског краја • Развој прерађивачке индустрије Специфични циљеви • Подизање нивоа квалитета производње хране • Здравствено безбеднија храна; • Стварање нових робних марки; • Побољшање економског статуса

индивидуалног пољопривредног газдинства; •
 Диверсификација руралне економије; •
 Стварање додате вредности
 пољопривредних производа

2.4.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мере су у складу са Националним програмом руралног развоја. Подстицаји за економске активности у циљу подизања конкурентности у смислу додавања вредности кроз прераду као и увођење и сертификацију система квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла на газдинствима предвиђени су као мере реализације подциљева у оквиру стратешког циља РАСТ КОНКУРЕНТНОСТИ УЗ ПРИЛАГОЂАВАЊЕ ЗАХТЕВИМА ДОМАЋЕГ И ИНОСТРАНОГ ТРЖИШТА И ТЕХНИЧКО – ТЕХНОЛОШКОГ УНАПРЕЂЕЊА СЕКТОРА ПОЉОПРИВРЕДЕ.

2.4.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су физичка лица, регистрована у Регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју за све инвестиције.

2.4.5. Економска одрживост: За реализацију ове мере није потребно подносити бизнис план или пројекат о економској одрживости улагања.

2.4.6. Општи критеријуми за кориснике: Корисник мора имати регистровано активно пољопривредно газдинство на територији града Чачка, уписано у Регистар пољопривредних газдинстава; Корисник који ће реализовати активности мора да има пребивалиште и земљиште (у својини или узето у закуп) на подручју града Чачка; Корисник, за инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја, осим подстицаја у складу са посебним прописом којим се уређује кредитна подршка регистрованим пољопривредним газдинствима; У случају када корисник није власник земљишта где се инвестиција врши, треба да се достави уговор о закупу. Уговор између заинтересованих страна треба да покрије период од најмање пет година; Корисник не сме имати евидентираних доспелих неизмирених дуговања према јединици локалне самоуправе, по основу раније остварених подстицаја, субвенција; Корисник мора да је измирио доспеле јавне дажбине; Корисник не сме да отуђи предмет инвестиције за коју је остварио подстицаје у року од три (3) године од дана исплате подстицаја и да се у том периоду предмет

наменски користи (ово не важи код инвестиције Подршка увођењу система квалитета). Пољопривредни произвођачи који су остварили право коришћења подстицајних средстава у 2018. години немају право на подстицаје у 2019. години изузев ако су остварили у претходним годинама подстицаје за опрему за наводњавање (изузев копања бунара), противградне мреже са пратећом опремом, системе за загревање заштићених простора врелом водом (пластеника и стакленика), набавку опреме за замрзавање воћа, грожђа и поврћа и куповину пољопривредног земљишта, или ће у остварити у 2019. години подстицај за набавку опреме за замрзавање воћа, грожђа и поврћа.

2.4.7. Специфични критеријуми: Корисник мора да је са овлашћеном организацијом за увођење система квалитета закључио уговор о вршењу услуга, који важи за годину за коју се подноси захтев за коришћење подстицаја (када је у питању инвестиција Подршка увођењу система квалитета). У делу који се тиче подршци преради на домаћинству, сектор млеко, корисници ће бити исти као у „Правилнику о малим количинама примарних производа које служе за снабдевање потрошача, подручју за обављање тих делатности као и одступања која се односе на мале субјекте у пословању храном животињског порекла“ и примењиваће се исти специфични критеријуми кад су у питању количине производа који се могу прерађивати и продавати.

2.4.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
304.4	Подршка за увођење система квалитета
304.5.1.1	Набавка опреме за узорковање, пријем, прераду, пуњење и паковање млека и производа од млека
304.5.2.4	Набавка опреме и уређаји за хлађење, пастеризацију и стерилизацију меса и производа од меса
304.5.3.1	Набавка опреме и уређаја за сушење воћа, поврћа и грожђа, као и њихових производа
304.5.3.2	Набавка опреме и уређаја за замрзавање воћа и поврћа, као и њихових производа
304.5.3.3	Набавка опреме и уређаја за бланширање, пастеризацију и стерилизацију производа

304.5.3.4	Набавка опреме за пријем воћа, поврћа и грожђа, као и прераду, пуњење и паковање њихових производа
304.5.3.5	Набавка опреме за производњу вина, ракија и других алкохолних пића, као и опреме за дегустационе сале
304.5.6.1	Набавка опреме и уређаја за прераду пчелињих производа
304.5.6.2	Набавка опреме и уређаја за паковање и складиштење пчелињих производа

2.4.9. Критеријуми селекције:

2.4.10. Интензитет помоћи: Интензитет помоћи за ову меру је 50%, максимално 500.000,00 динара по кориснику

2.4.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број подржаних захтева
2	Број газдинстава која су модернизовала производњу
3	Број ново развијених робних марки

2.4.12. Административна процедура:

Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Град Чачак ће сваке године објављивати Конкурс за доделу подстицајних средстава, рокове за подношење захтева, као и индикативни буџет мере. Град Чачак ће спровести широку кампању информисања потенцијалних корисника. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране органа локалне самоуправе и Комисије за доделу подстицајних средстава у пољопривреди у смислу комплетности, административне усаглашености, прихватљивости. Захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су, биће финансирани до висине средстава према позиву за подношење захтева. Захтеви се подносе од стране корисника на обрасцима у складу са условима који су Конкурсом прописани. Детаљне административне провере се спроводе пре одобравања захтева ради утврђивања да ли је потпун, поднет на време и да ли су услови за одобравање захтева испуњени. Провере ће бити и на терену обиласком пољопривредних газдинстава. После административне контроле и контроле на лицу места, доноси се предлог за доношење решења о додели подстицајних средстава за пољопривредне произвођаче. Након тога склапају се уговори са подносиоцима одабраних пројеката за финансирање. Подносиоци захтева за подстицаје односно мере у оквиру Програма су у обавези да

доставе своје захтеве заједно са другим траженим документима преко писарнице Градске управе града Чачка, ул.Жупана Страцимира бр.2, 32000 Чачак.

2.5. Назив и шифра мере: 402 Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју

2.5.1. Образложење: Одрживи развој пољопривреде и руралних подручја захтева да буде заснован на праћењу нових технологија, стручном усавршавању и константном трансферу знања и информација. Пољопривредни произвођачи и сеоско становништво све теже успевају да самостално, без икакве стручне помоћи примењују иновације у производњи, пласману, развоју непољопривредних делатности, маркетингу и другим активностима везаним за развој руралних средина. На недостатак знања и додатних вештина код сеоског становништва упућују и подаци да само 2% носиоца газдинстава имају стечено средње и високо стручно образовање из области пољопривреде, а највећи део носиоца газдинстава имају знање стечено праксом. Сајмови и студијска путовања су прилика да се ниво знања и информисаности пољопривредних произвођача подигне на виши ниво. Овом мером би било обухваћено око 50 корисника.

2.5.2. Циљеви мере: Општи циљеви: • Подизање нивоа информисаности пољопривредног произвођача
Специфични циљеви: • Упознавање са новим технологијама у производњи;

2.5.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: У складу је са мерама Националног програма за пољопривреду - Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју прописују се четири врсте подстицаја: директна плаћања, подстицаји мерама руралног развоја, посебни подстицаји и кредитна подршка. У оквиру посебних подстицаја предвиђена је мера Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју.

2.5.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници средстава су град Чачак и пољопривредни произвођачи.

2.5.5. Економска одрживост: За реализацију ове мере није потребно подносити бизнис план или пројекат о економској одрживости улагања.

2.5.6. Општи критеријуми за кориснике: Није применљиво за ову меру.

2.5.7. Специфични критеријуми: Нема специфичних критеријума за ову меру.

2.5.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
402.1	Информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања

2.5.9. Критеријуми селекције:

2.5.10. Интензитет помоћи: Град Чачак преко Управе за локални економски развој финансира део мера које се односе на информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања, израда едукативних материјала са највише 100% учешћа.

2.5.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број посећених сајмова и спроведених студијских путовања
2	Укупан број пољопривредника који су посетили сајам

2.5.12. Административна процедура:

Избор пружаоца услуге вршиће се у складу са Законом о јавним набавкама за коју је задужена Служба за јавне набавке, а све остало спровешће Управа за локални економски развој.

2.6. Назив и шифра мере: 601 Куповина обрадивог пољопривредног земљишта у циљу укрупњавања поседа

2.6.1. Образложење: На нивоу Републике Србије, поседовну структуру земљорадничких газдинстава карактерише доминација ситнијих газдинстава (26,7% до 1 ха и 32,7% од 1 до 3 ха), значајно мања заступљеност поседовних група са средњом величином поседа (17,4% од 3 до 5 ха; 12,4% од 5 до 8 ха), мања заступљеност газдинстава са релативно већим поседом (8,0% са 8-15 ха) и свега 2% газдинстава са поседом већим од 15 ха. Поред осталог, оваква поседовна структура детерминише и економско - социјални положај земљорадника. Статистички показатељи су слични и за пољопривредна газдинства на територији града Чачка, коју посебно карактерише уситњеност парцела и њихова међусобна удаљеност – просечна величина пољопривредног газдинства је 2,8 ха и са просечном величином парцеле од око 30 ари. На тако малим површинама тешко је спровести савремене технологије производње.

2.6.2. Циљеви мере: Општи циљ: • Повећање обима пољопривредне производње
Специфични циљеви: • Укрупњавање површине поседа • Пораст економске величине газдинства • Смањење трошкова пољопривредне производње • Примена савремене технологије производње

2.6.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мера је у складу са Националним програмом за пољопривреду Републике Србије и Националним програмом за рурални развој Републике Србије. Општи и специфични циљеви мере су у потпуности у складу са овим програмима, такође у складу је и са једног од подциљева дефинисаних стратегијом руралног развоја – смањење површине напуштеног земљишта.

2.6.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су физичка лица - носиоци активног комерцијалног породичног пољопривредног газдинства са територије града Чачка, уписана у Регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју.

2.6.5. Економска одрживост: Корисници не подносе бизнис план.

2.6.6. Општи критеријуми за кориснике: Корисник има регистровано пољопривредно газдинство уписано у Регистар пољопривредних газдинстава, са активним статусом и са пребивалиштем и производњом на територији Града Чачка. Може се конкурисати сваке године.

2.6.7. Специфични критеријуми: Корисник мора да има у власништву минимум 0,5 хектара обрадивог пољопривредног земљишта које је уписано у Регистар пољопривредних газдинстава. Корисник мора да купи минимум 0,5 ха обрадивог пољопривредног земљишта које се директно граничи са његовим поседом и/или комплекс од минимум једног хектара обрадивог пољопривредног земљишта које се не граничи са земљиштем у његовом претходном власништву, а налази се на територији града Чачка и не сме да га отуђи минимум двадесет (20) година од дана потписивања уговора о добијању подстицајних средстава. Такође, корисник подстицајних средстава не сме предметно земљиште стављати под хипотеку и мењати му намену двадесет година од дана потписивања уговора о добијању подстицајних средстава. Може купити једну или више парцела од једног или више власника, минимум укупно 0,5 хектара када је у питању куповина земљишта уз међу. Такође када је у

питању куповина комплекса од минимум једног хектара, купац може купити парцеле од једног или више продаваца. Продавац и купац не смеју бити у родбинским односима до четвртог наследног реда и земљиште које је предмет купопродајног уговора не сме бити предмет њихове претходне трансакције што ће се видети из начина стицања.

2.6.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
601	Куповина обрадивог пољопривредног земљишта

2.6.9. Критеријуми селекције:

2.6.10. Интензитет помоћи: Интензитет помоћи за ову меру је 30% од вредности инвестиције за а максимално до 300.000 динара.

2.6.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Број произвођача обухваћених мером
2	Површина купљених парцела

2.6.12. Административна процедура:

Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Град Чачак ће објавити Конкурс за доделу подстицајних средстава и рокове за подношење захтева. Град Чачак ће спровести широку кампању информисања потенцијалних корисника. Потенцијални корисник уз захтев доставља потврду о једногодишњем активном статусу у Регистру пољопривредних газдинстава, структуру биљне производње из Регистра, оверен купопродајни уговор од стране нотара, оверен извод из банке као доказ о трансферу средстава, доказе о измиреним пореским обавезама према локалној самоуправи, препис листа непокретности који доказује да је предметно земљиште прешло у власништво корисника, изјаву са два сведока под пуном материјалном и кривичном одговорношћу о непостојању родбинске везе између продавца и купца, копију плана са међашима и осталу документацију предвиђену Конкурсом. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране органа локалне самоуправе и Комисије за доделу подстицајних средстава у пољопривреди у смислу комплетности. Провере ће бити на терену обиласком пољопривредних газдинстава. Провера ће се вршити и наредних 20 године. Са подносиоцима захтева који буду испуњавали услове Конкурса биће склопљени уговори. Подносиоци захтева за подстицаје односно мере у оквиру Програма су у обавези да доставе своје захтеве заједно са другим траженим

документима преко писарнице Градске управе града Чачка, ул.Жупана Страцимира бр.2, 32000 Чачак.

2.7. Назив и шифра мере: 602 Набавка хране и ветеринарске услуге за остављену женску телад

2.7.1. Образложење: Показатељ степена развијености укупне пољопривредне производње једне земље зависи од учешћа сточарске производње у производној структури пољопривреде. Сточарство и сточарска производња последних деценија бележе перманентно опадање броја грла за 1-2% на годишњем нивоу. Сточарство као виша фаза „органске индустрије“ и уједно најинтезивнија грана пољопривредне делатности, покреће развој биљне и укупне пољопривредне производње у свакој земљи. Зато је неопходно у наредним годинама повећати учешће сточарства у вредности укупне пољопривредне производње, чиме би се омогућила ефикасна валоризација ратарских производа као и повећање укупних девизних прихода земље од извоза сточарских производа. Пољопривредни произвођачи који оставе да гаје уматичену женску телад добијају повраћај средстава за набавку хране за 10 месеци и повраћај средстава за ветеринарске услуге.

2.7.2. Циљеви мере: Општи циљеви: • Увећање сточног фонда, • Повећање производње кабасте сточне хране, • Ефикасније коришћење пашњака и ливада, • Стабилизација фарме и повећање конкуретности, • Унапређење производње млека Специфични циљеви: • Побољшање генетског потенцијала квалитетних грла у сточарству, • Заустављање и смањење перманентног пада броја приплодних грла и повећање матичног стада код фармера.

2.7.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мера је у складу са Национални програм за пољопривреду Републике Србије. Мера је у складу са Подстицајима за квалитетна приплодна грла – град Чачак финансира трошкове исхране и ветеринарских услуга за остављену уматичену женску телад како би се унапредила расна структура и производне карактеристике грла и повећао њихов број.

2.7.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су физичка лица-носиоци активног комерцијалног породичног пољопривредног газдинства са територије града Чачка, уписана у Регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју.

2.7.5. Економска одрживост: Корисници не подносе бизнис план.

2.7.6. Општи критеријуми за кориснике: Корисник има регистровано пољопривредно газдинство уписано у Регистар пољопривредних газдинстава, са активним статусом и са пребивалиштем и производњом на територији Града Чачка. Да пољопривредни произвођач неotuђи грло најмање три године. Може се конкурисати сваке године.

2.7.7. Специфични критеријуми: Непостоје специфични критеријуми за ову меру.

2.7.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
602	Куповина хране и ветеринарских услуга

2.7.9. Критеријуми селекције:

2.7.10. Интензитет помоћи: Интензитет помоћи за ову меру је 50% од цене ветеринарских услуга и до 50% за купљену сточну храну за 10 месеци, а максимално 500.000 динара.

2.7.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Број произвођача обухваћених мером
2	Број телади која су остављена

2.7.12. Административна процедура: Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Град Чачак ће објавити Конкурс за доделу подстицајних средстава и рокове за подношење захтева. Град Чачак ће спровести широку кампању информисања потенцијалних корисника. Потенцијални корисник уз захтев доставља пасош телета и потврду да је теле уматичено или мајка и одговарајуће фискалне рачуне. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране органа локалне самоуправе и Комисије за доделу подстицајних средстава у пољопривреди у смислу комплетности. Провере ће бити на терену обиласком пољопривредних газдинстава. Провера ће се вршити и наредних 3 године. Са подносиоцима захтева који буду испуњавали услове Конкурса биће склопљени уговори. Корисник средстава у случају болести или

несрећног случаја грло може отуђити уз потврду ветеринара и по обавештењу града Чачка. Подносиоци захтева за подстицаје односно за ову меру у оквиру Програма су у обавези да доставе своје захтеве заједно са другим траженим документима Комисији за доделу подстицајних средстава у пољопривреди, ул.Жупана Страцимира бр.2, 32000 Чачак или преко писарнице Градске управе града Чачка.

2.8. Назив и шифра мере: 603 Помоћ младим пољопривредницима – повећање обрадивих површина

2.8.1. Образложење: На нивоу Републике Србије, поседовну структуру земљорадничких газдинстава карактерише доминација ситнијих газдинстава (26,7% до 1 ха и 32,7% од 1 до 3 ха), значајно мања заступљеност поседовних група са средњом величином поседа (17,4% од 3 до 5 ха; 12,4% од 5 до 8 ха), мања заступљеност газдинстава са релативно већим поседом (8,0% са 8-15 ха) и свега 2% газдинстава са поседом већим од 15 ха. Поред осталог, оваква поседовна структура детерминише и економско - социјални положај земљорадника. Статистички показатељи су слични и за пољопривредна газдинства на територији града Чачка, коју посебно карактерише уситњеност парцела и њихова међусобна удаљеност – просечна величина пољопривредног газдинства је 2,8 ха и са просечном величином парцеле од око 30 ари. На тако малим површинама тешко је спровести савремене технологије производње. Ово се посебно односи на одређени број домаћинстава млађе старосне структуре и са великим бројем деце (три и више). Такође, та домаћинства ће се још више уситнити када се у оставинским поступком подели на тако велики број деце.

2.8.2. Циљеви мере: Општи циљ: • Повећање обима пољопривредне производње домаћинстава млађе старосне структуре са већим бројем деце. Специфични циљеви: • Укрупњавање површине поседа • Пораст економске величине газдинства • Смањење трошкова пољопривредне производње • Примена савремене технологије производње

2.8.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мера је у складу са Националним програм за пољопривреду Републике Србије и Националним програм за рурални развој Републике Србије. Подстицаји за подршку младима на руралном подручју су предвиђени као средство решавања подциљева у оквиру стратешког циља УНАПРЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА

ЖИВОТА У РУРАЛНИМ ПОДРУЧЛИМА И
СМАЊЕЊЕ СИРОМАШТВА.

2.8.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су физичка лица - носиоци активног комерцијалног породичног пољопривредног газдинства са територије града Чачка, уписана у Регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју.

2.8.5. Економска одрживост: Корисници не подносе бизнис план.

2.8.6. Општи критеријуми за кориснике: Корисник има регистровано пољопривредно газдинство уписано у Регистар пољопривредних газдинстава, са активним статусом и са пребивалиштем и производњом на територији Града Чачка. Може се конкурисати сваке године.

2.8.7. Специфични критеријуми: Корисник мора да купи минимум 0,2 ха обрадивог пољопривредног земљишта, а налази се на територији града Чачка и не сме да га отуђи минимум двадесет (20) година од дана потписивања уговора о добијању подстицајних средстава. Такође, корисник подстицајних средстава не сме предметно земљиште стављати под хипотеку и мењати му намену двадесет година од дана потписивања уговора о добијању подстицајних средстава. Може купити једну или више парцела од једног или више власника, минимум укупно 0,2 хектара. Продавац и купац не смеју бити у родбинским односима до четвртог наследног реда и земљиште које је предмет купопродајног уговора не сме бити предмет њихове претходне трансакције што ће се видети из начина стицања. Такође, корисник подстицајних средстава мора бити супружник из брачне заједнице која има троје или више деце. Оба супружника у тренутку подношења захтева не смеју бити старији од 40 година (морају бити рођени најдаље 1980.године).

2.8.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
603	Куповина обрадивог пољопривредног земљишта – млади пољопривредници

2.8.9. Критеријуми селекције:

2.8.10. Интензитет помоћи: Интензитет помоћи за ову меру је 50% од вредности инвестиције за а максимално до 500.000 динара.

2.8.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Број произвођача обухваћених мером
2	Површина купљених парцела

2.8.12. Административна процедура: Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Град Чачак ће објавити Конкурс за доделу подстицајних средстава и рокове за подношење захтева. Град Чачак ће спровести широку кампању информисања потенцијалних корисника. Потенцијални корисник уз захтев доставља потврду о активном статусу у Регистру пољопривредних газдинстава, структуру биљне производње из Регистра, оверен купопродајни уговор од стране нотара, оверен извод из банке као доказ о трансферу средстава, доказе о измиреним пореским обавезама према локалној самоуправи, препис листа непокретности који доказује да је предметно земљиште прешло у власништво корисника, изјаву са два сведока под пуном материјалном и кривичном одговорношћу о непостојању родбинске везе између продавца и купца, изводе из матичне књиге рођених за сву децу, извод из матичне књиге венчаних, пријава пребивалишта за сву децу и родитеље и осталу документацију предвиђену Конкурсом. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране органа локалне самоуправе и Комисије за доделу подстицајних средстава у пољопривреди у смислу комплетности. Провере ће бити на терену обиласком пољопривредних газдинстава. Провера ће се вршити и наредних 20 године. Са подносиоцима захева који буду испуњавали услове Конкурса биће склопљени уговори. Подносиоци захтева за подстицаје односно мере у оквиру Програма су у обавези да доставе своје захтеве заједно са другим траженим документима преко писарнице Градске управе града Чачка, ул.Жупана Страцимира бр.2, 32000 Чачак.

III. ИДЕНТИФИКАЦИОНА КАРТА

Табела: Општи подаци и показатељи

Назив показатеља	Вредност, опис показатеља	Извор податка и година
ОПШТИ ПОДАЦИ		
Административни и географски положај		
Аутономна покрајина		рзс*
Регион	Шумадија и Западна Србија	рзс*
Област	Моравичка област	рзс*
Град или општина	Чачак	рзс*
Површина	636 km ²	рзс*
Број насеља	58	рзс*
Број катастарских општина	57	рзс*
Број подручја са отежаним условима рада у пољопривреди (ПОУРП)	6	
Демографски показатељи		
Број становника	115.337	рзс**
Број домаћинстава	39.409	рзс*
Густина насељености (број становника/површина, km ²)	180	
Промена броја становника 2011:2002 (2011/2002*100 - 100)	- 1,5	рзс**
- у руралним подручјима АП/ЈЛС	- 5,3	рзс**
Становништво млађе од 15 година (%)	14,1	рзс**
Становништво старије од 65 година (%)	24,97	рзс**
Просечна старост	42,8	рзс*
Индекс старења	128	рзс*
Без школске спреме и са непотпуним основним образовањем (%)	11,5	рзс*
Основно образовање (%)	19,3	рзс*
Средње образовање (%)	54,0	рзс*
Више и високо образовање (%)	10,5	рзс*
Пољопривредно становништво у укупном броју становника (%)	21,1	Процена
Природни услови		
Рељеф (равничарски, брежуљкасти, брдски, планински)	котлина, брежуљкасто-брдски, планински	Интерни
Преовлађујући педолошки типови земљишта и бонитетна класа	смоница (III), алувијално земљиште (III), ливадско земљиште (II, V), псеудоглеј (IV)	Интерни
Клима (умерено-континентална, субпланинска ...)	умерено-континентална, субпланинска	Интерни
Просечна количина падавина (mm)	669	Интерни
Средња годишња температура (oC)	10,47	Интерни
Хидрографија (површинске и подземне воде)	Западна Морава, 4 језера, (од 2 до 30 м дубине)	Интерни
Површина под шумом (ha)	14.510	рзс*

Површина под шумом у укупној површини АП/ЈЛС (%)	22,8	рзс*
Пошумљене површине у претходној години (ha)	5,07	рзс*
Посечена дрвна маса (m3)	8.962	рзс*
ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ		
Стање ресурса		
Укупан број пољопривредних газдинстава:	10.437	рзс***
Број регистрованих пољопривредних газдинстава (РПГ):	7.683	Управа за трезор
- породична пољопривредна газдинства (%)	7.663	
- правна лица и предузетници (%)	20	
Коришћено пољопривредно земљиште - КПЗ (ha)	29.380	рзс***
Учешће КПЗ у укупној површини ЈЛС (%)	46,2	
Оранице и баште, воћњаци, виногради, ливаде и пашњаци, остало(18) (ha, %)	16.056 ha (54,6%), оранице и баште; 8.685 ha (29,6%), ливаде и пашњаци; 4.178 ha (14,2%), воћњаци; 26 ha (0,1%), виногради; 445 ha (1,5%), остало	рзс***
Жита, индустријско биље, поврће, крмно биље, остало(19) (ha, %)	9.584 ha (59,7%), жита; 3.839 ha (23,9%), крмно биље; 2.430 ha (15,1%), поврће; 28 ha (0,2%), индустријско биље; 174 ha (1,1%) остало	рзс***
Просечна величина поседа (КПЗ) по газдинству (ha)	2,81	рзс***
Обухваћеност пољопривредног земљишта комасацијом (ha)	/	Интерни
Обухваћеност земљишта неким видом удруживања (ha)	/	Интерни
Број пољопривредних газдинстава која наводњавају КПЗ	2.095	рзс***
Одводњавана површина КПЗ (ha)	/	Интерни
Наводњавана површина КПЗ (ha)	2.900	рзс***
Површина пољопривредног земљишта у државној својини на територији АП(20) (ha)	1570.97.78	Интерни
Површина пољопривредног земљишта у државној својини која се даје у закуп (ha):	67,07	Интерни
- физичка лица (%)	/	Интерни
- правна лица (%)	13.796 говеда; 39.430 свиња; 32.839 оваца и коза; 230.275 живине; 8.773 кошница пчела	Интерни
Говеда, свиње, овце и козе, живина, кошнице пчела (број)	5.295 трактора; 387 комбајна; 19.348 прикључних машина	рзс***
Трактори, комбајни, прикључне машине (број)	28.102	рзс***
Пољопривредни објекти (број)	81 хладњача; 278 сушара; 17 стакленика; 1.641 пластеника	рзс***
Хладњаче, сушаре, стакленици и пластеници (број)	17.231 ha (8.599 ПГ), минерална ђубрива; 5.372 ha (5.950 ПГ), стајњак; 13.066 ha (7.950 ПГ), средства за зашт.биља	рзс***
Употреба минералног ђубрива, стајњака и средстава за заштиту биља (ha, број ПГ)	24.903	рзс***
Број чланова газдинства и стално запослених на газдинству:	99,3 : 0,7	рзс***
(на породичном ПГ: на газдинству правног лица/предузетника) (ha)	10.773	рзс***
Годишње радне јединице (број)	10.773	рзс***
Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника (број)	6 земљорад.задруге; 10 удружења	Интерни

Производња пољопривредних производа(количина):		
- биљна производња (t)	26.645 кромпир; 22.959 кукуруз; 10.135 пшеница; 11.437 ливаде; 6.952 шљива; 1.738 јабука; 590 грожђе	рзс***
- сточарска производња (t, lit, ком.)	немамо податке	Интерни
ПОКАЗАТЕЉИ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА		
Рурална инфраструктура		рзс*
<i>Саобраћајна инфраструктура</i>		
Дужина путева(26) (km)	498,396	рзс*
Поште и телефонски претплатници (број)	15; 49.276	рзс*
<i>Водопривредна инфраструктура</i>		
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу (број)	36.625	рзс*
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу (број)	29.582	рзс*
Укупне испуштене отпадне воде (хиљ.м3)	7.441	рзс*
Пречишћене отпадне воде (хиљ.м3)	/	рзс*
<i>Енергетска инфраструктура</i>		
Производња и снабдевање електричном енергијом (број)	2 хидроелектране, 15 великих и 580 малих трафостаница	Интерни
<i>Социјална инфраструктура</i>		
Објекти образовне инфраструктуре (број)	19 предшколских установа; 25 основних и средњих школа; 1 висока школа и 2 факултета	рзс*
Број становника на једног лекара	388	рзс*
Број корисника социјалне заштите	388	рзс*
Диверзификација руралне економије	388	
Запослени у секторима пољопривреде, шумарства и водопривреде (број)	7.630	рзс* рзс***
Газдинства која обављају друге профитабилне активности(30) (број)	24.376 (24.203+173)	рзс***
Туристи и просечан број ноћења туриста на територији АП/ЈЛС (број)	1.807	рзс*
Трансфер знања и информација	27.681 туриста (5,5 домаћи, 2,8 страни)	
Пољопривредна саветодавна стручна служба (да/не)	да	Интерни
Пољопривредна газдинства укључена у саветодавни систем (број)	200 одабраних газд.; 700-1000 осталих газд.	ПССС